

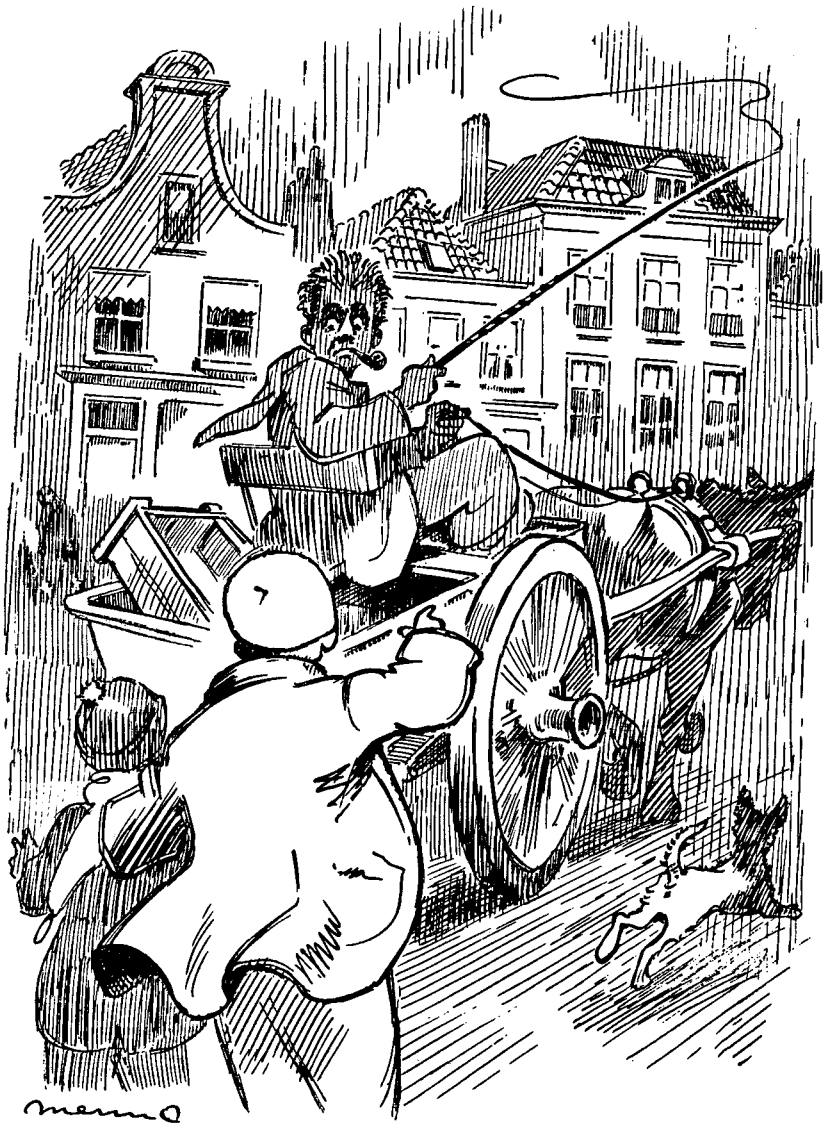
OP 'T VERKEERDE PAD

J. C. DE KONING

NAALTYEN VAD. MENEMA-DELT

OP 'T VERKEERDE PAD

BRANDSEN BEGREEP ER NIËTS VAN.

OP 'T VERKEERDE PAD

DOOR

J. C. DE KONING

GEILLUSTREERD DOOR MENNO VAN MEETEREN BROUWER

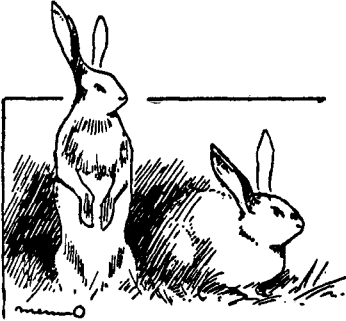

TWEEDE DRUK

NAAMLOZE VENNOOTSCHAP W. D. MEINEMA - DELFT

HOOFDSTUK I.

In 't schuurtje.

„Lekker hè? Ja, Witoortje, eet maar op. Hier, nog meer.”

Jo stopte heerlijk fris wortelloof tussen de niet al te wijde openingen van de ruif.

Het konijntje maakte kleine sprongetjes door zijn eng hokje en begon nu hier, dan daar te knabbelen aan het geurig maal. Ha, daar glinsterde rood tussen het groen: een hard, sappig stuk wortel; met een mal wijpe was het er bij, het neusje bewoog druk, de bijteltandjes schraapten.

Het was zo'n mooi beestje, zo aardig, vond Jo. Hij had het Witoortje genoemd, want het rechteroor was spierwit, 't ander grijs en dit lag half lam op zij. Als het dan ineens opmerkzaam werd, spitste het juist dat rechteroor zo komiek omhoog, terwijl het linker scheef omlaag bleef wijzen.

't Was hier zo'n echt leuk hoekje.

In 't half duister van het kleine schuurtje hing het hok aan een paar grote spijkers aan de muur. Als je de oude, houten deur opendeed, kon je Witoortje dadelijk zien, dat witte spartelding in het donker hok.

Als hij in het schuurtje moest zijn, gold zijn eerste

blik altijd Witoortje, van wie hij nog meer hield dan van de geit, die vóórin haar kleine stal had.

Witoortje was van hèm alleen. Moeder had het gezegd. Maar hij moest het beestje dan ook zèlf, alleen verzorgen. Het hokje moest schoongemaakt op tijd en Jo diende te zorgen, dat Witoortje's ruif altijd goed voorzien was. Want Moe wilde, dat Jo, die al tien jaar was geworden en zo'n onnadenkend, luchtig baasje was, langzamerhand eens ging leren, zèlf op zijn zaken te passen en zou wennen aan orde en regel.

Gisteren had hij Witoortje geheel en al vergeten. Toen Moe 's avonds in het schuurtje kwam, had ze 't gemerkt. Druk sprong het konijntje door het hokje heen en weer en werkte telkens het smalle snuitje tussen de tralies.

„Heeft Jo je weer vergeten? Arm beest! Hier!” En Moe had Witoortje een paar verse koolbladen voorgelaten, waarop het dadelijk gretig was aangevallen.

Jo had het ook zo verbazend druk gehad die dag. Al heel vroeg was hij 's morgens naar school gegaan, die een half uurtje van huis verwijderd was. De boterhammen voor het twaalfuurtje namen Jo en zijn broertjes altijd mee, want tussen ochtend- en namiddag-schooltijd konden ze onmogelijk heen en weer.

's Avonds was hij heel laat uit school thuis gekomen, wel een uur later dan nodig was, waarover Moeder hem duchtig beknord had, want ze was er erg op gesteld, dat allen tegelijk aan tafel waren. Moeder had hem gewaarschuwd, voortaan beter op zijn tijd te passen, daar het anders wel zou kunnen gebeuren, dat hij de hond in de pot vond.

Jo had dadelijk gul beloofd, beter op te passen. Hij wou dat wel graag, hij wou Moeder geen verdriet aandoen.

Toen moe 's avonds in het schuurtje kwam, had ze 't gemerkt.

Na de maaltijd was hij naar buiten gegaan tot Moe hem riep, daar 't bedtijd was.

Nog had hij maar moeilijk zijn spel kunnen staken. 't Was knikkertijd en Jo was een eerste knikkeraar. Hij zou eten en drinken vergeten voor dat spel. Hij knikkerde letterlijk van de morgen tot de avond. In school waren zijn gedachten vaak meer bij zijn knikkers dan bij zijn werk. 't Had hem al enkele malen straf doen oplopen; 't had hem gisteren ook Witoortje doen vergeten.

„O Moe!” had hij geroepen, toen hij al in zijn hansop stond, gereed om in bed te stappen. „Witoortje moet nog eten hebben!”

„Jij bent een mooie jongen, om een konijntje te houden. 't Arme beest kon wel doodgaan van de honger, eer jij er om dacht!” had Moe bestraft.

Jo had een hoogrode kleur gekregen.

„Moe, mag ik”

„Je mag naar bed. 'k Heb Witoortje al wat gegeven; gelukkig dat ik 't merkte.”

Dat was een pak van Jo's hart. Want hij vond het toch erg, dat zijn konijntje de ganse dag niets gekregen had.

Hoe had hij het ook kunnen vergeten?

„Hè, gelukkig, Moe!”

„Ja, gelukkig, maar 't gaat zo niet aan, zoals jij doet. Als je niet beter er voor zorgt, verkoop ik het.”

Een beetje angstig had hij Moe aangekeken. Stond het er zo mee? Want dat Moe haar bedreiging ten uitvoer zou brengen, daaraan twijfelde hij geen ogenblik.

„'k Zal er op passen, Moe, heus, 'k zal zorgen, dat-ie volop te eten heeft, doet U 't dan niet?”

Zo was Jo: hij beloofde o zo makkelijk en hij meen-

de het dan ook wel, maar Moe kende hem en rekende er niet zo vast op, dat hij zijn woord ook hiéld.

„We zullen zien, Jo!” had Moe voorzichtig geantwoord.

Nu zat hij in 't schuurtje.

't Was de hele dag erg regenachtig geweest. Van knikkeren was niet veel gekomen; een poosje voor schooltijd die morgen had hij zijn hart nog kunnen ophalen; maar het was hem niet meegelopen! Al zijn knikkers had hij verspeeld; alleen zijn mooie glazen stuiter had hij overgehouden, en onderweg naar huis was hij die ook nog kwijtgeraakt. Een klein gaatje in zijn broekzak had het ronde gladde ding heel bereidwillig doorgelaten. Hij had het pas gemerkt, toen hij thuis kwam.

Hij was er helemaal door terneergeslagen.

Morgen zouden alle jongens van school weer knikkeren, hij zou niet mee kunnen doen. Onder schooltijd had hij er al over zitten denken; meester had hem een paar keer bij zijn naam moeten noemen, zó verstrooid was hij geweest.

Witoortje knabbelde gretig voort, sprong af en toe eens door het hokje, om een geschikter plekje te vinden, waar de grage tandjes konden beginnen.

Jo keek door de geopende schuurdeur naar buiten. Het was zo'n aardig gezicht; vanuit het donkere hoekje, waar hij neergehurkt zat, kon hij door de deuropening zien: een eindje weg, een lapje wei, een brok grijze regenlucht, en de regen streepte loodrechte lijntjes over dat schilderijtje, want er was geen wind.

Jo begon zich te vervelen.

Hij had al zo lang met Witoortje gepraat, het gevoerd en er naar gekeken; hij had al zo'n lange poos zitten staren in dat lichtvierkant Hij zocht nieuwe

bezigheid. Hij zou Witoortje nog een handje klaver geven en dan maar eens in huis gaan, misschien was daar wel iets voor hem te doen of, o ja, hij had nog een mooi boek te leen van Henk Voortman. Dat-ie dààr nu nog niet aan gedacht had; 't was juist zulk echt weer om te lezen.

Hij graaide met zijn handen in het hoopje klaver, dat ter zijde langs de muur op de grond lag hé, wat was dat? O, het ontsnapte zijn grijpende vinger haast nee, daar had-ie het weer haalde het onder de klaver vandaan: een mooie, gekleurde, glazen stuiter!

Een bos van blijdschap kleurde zijn gezicht: een stuiter. Met een paar sprongen was hij bij de schuurdeur, bekeek hem; liefkozend aaiden zijn vingers de heerlijk gladde, blinkende, zuiver ronde knikker.

Opeens betrok zijn gezicht: was dat Willems stuiter niet? Zijn broertje had een paar weken geleden de zijne verloren; had hem nergens meer kunnen vinden. Nog eens goed bekeken ja! kijk, dààr had je dat heel kleine kuiltje; er was geen twijfel aan: 't was Wims knikker. Wat zou Wim blij wezen, als-ie hem terug had. Wim was een ventje van nog maar even zes; ging pas op school; hij had zo'n verdriet gehad, toen de stuiter verdwenen was. Ja, nu herinnerde Jo 't zich heel goed: ze hadden samen in de schuur gespeeld en toen was Wim hem kwijtgeraakt.

Wat 'n mooie was het toch; dat kleine, kleine kuiltje hinderde helemaal niet: hoe kregen ze die prachtige, gedraaide, rode kringels er toch in!

Klompjes klakten over het straatje, dat van huis naar de schuur leidde.

Even stak Jo zijn hoofd naar buiten, om te zien wie daar naderde.

Wim!

Jo schrok; haastig stak hij de knikker in de zak, niet in die met het gat; nee, want deze knikker mocht hij niet verliezen. Verliezen? Moest hij hem dan niet teruggeven aan Wim?

Daar stapte Wim de schuur al binnen. „k Hou 'm!” flitste het door Jo's hoofd. Hij propte zijn zakdoek stijf op de knikker, opdat hij hem niet kwijtraken zou. Maar hij voelde zijn hoofd warm worden en sneller klopte het daarbinnen.

„Kijk es naar Witoortje, Wim!” riep hij luidruchtig. Wim keek.

„Nou?” vroeg hij.

Hij begreep niet wat er zo bijzonders aan Witoortje te zien was.

„Groeit-ie niet lekker?” kwam Jo, om toch iets te zeggen.

„Of-t-ie!” zei Wim opgetogen. „Die van Jan Voortman is nog lang zo groot niet. En die is nog een week ouder.”

Zo stonden ze een poosje. Jo wist maar niet wat hij met Wim moest praten. Hoe kwam het toch? Was Wim maar weg. 't Was net, of die door zijn broek heen de knikker in Jo's zak kon zien zitten. Dat kon toch niet: zijn zakdoek zat er stevig opgepropt bovendien.

Wim had al genoeg van 't konijn. Hij had het nog een beetje wortelloof gegeven; keek even naar de geit.

„k Ga weg,” zei hij; „je kunt hier tòch niets doen.”

„Waarom kwam je dan?” vroeg Jo.

„Zomaar.”

Hij ging weer op de deur aan. Nog altijd stroomde de regen, nog even grauwgrijs was de lucht; de koeien in de wei stonden stil op 't zelfde plekje. Buiten spelen kon niet.

Opeens kwam hij weer terug.

„Willen we een spelletje knikkeren?“ stelde hij voor.

„'k Heb al mijn knikkers verspeeld,“ was Jo's antwoord. Hij kreeg een kleur; bukte, opdat Wim het niet zou merken.

„Ik heb er nog een paar, dan doen we het niet uit houens,“ zei Wim.

„Nee, 'k heb er geen zin in. En hier in de schuur kan het toch niet goed ook. 'k Ga lezen.“

„Hé!“ deed Wim ontevreden. Hij wist, als Jo aan 't lezen ging, dan kwam er van spelen niets meer.

Maar Jo trok er zich niemendal van aan. Die vervelende Wim ook. Die was immers veel te klein om altijd met hem te spelen.

Hij stapte de schuur uit, ging in huis, kreeg het boek en probeerde te lezen.

Hij las graag. En 't was een mooi boek ook. Toch vlotte het lezen niet erg. Wat scheelde er aan? Gek, telkens dacht hij om de knikker. Hij mocht wel oppassen, dat die niet uit zijn zak rolde, als hij zijn zakdoek te voorschijn haalde. Dan zou alles uitkomen. Kon hij hem nergens verstoppen, tot morgenochtend?

Hij wist wat-ie ging doen. Hij zou hem bij een van de jongens inruilen. Hij zou er vast wel tien gewone voor krijgen, en dan zou hij stellig winnen; hij kon immers goed genoeg knikkeren? Dan zou hij er 's avond wel een twintig, misschien wel dertig hebben. En dan zou hij weer er tien ruilen tegen een glazen stuiter. Die zou hij weer aan Wim geven. Ja, en dan had hij toch eigenlijk maar een poosje die van Wim geleend. Nee, hij wou niet stelen; hij wou geen *dief* zijn. Een dief!

En als hij er dan eens geen terugruilen kón? Wat dan? Dan zou Wim de zijne of een andere ook niet

meer terug kunnen krijgen. En dan . . . dan was hij toch een dief.

Nee, want dan zou hij er immers aan de jongens voor een cent verkopen en dan kocht *hij* voor die cent weer een stuiter voor Wim.

Voor een cent had je heel mooie; bij Van Waveren bij de school stonden er een hele boel, misschien wel honderd, in een glazen potje.

Ja, dat zou hij maar doen.

„Jo, wat zit jij te dromen. Je leest niet. Je hebt al in een half uur geen blad omgeslagen,” zei Moeder, die druk in de kamer doende was. Dat was ze van Jo niet gewoon.

„Scheelt er wat aan?”

„Hé . . .” schrok Jo uit zijn gepeins op, „nee Moe, niets.”

Hij zette zich om nu toch te gaan lezen. Hield het een paar bladzijdjes vol. Toen begon het weer:

Maar als hij nu eens geen knikkers wòn? Als het met de tien, die Wims stuiter hem zou opbrengen, eens net ging als met de knikkers van vanmorgen? Als hij weer eens alles verspeelde . . . Dan was Wims knikker óók weg. Nou, maar Wim *wist* immers niet eens van de stuiter af. Hij had al lang vergeten, dat hij die was verloren. Als hij hem nu van Wim had afgekaapt, dan was 't wat anders. Nee, dat zou hij niet graag doen. Dan zou hij echt een dief zijn. Maar nu had-ie hem eigenlijk toch eerlijk gevonden. En wat je vond, mocht je immers . . . niet houden? Maar als niemand er nu scha van had. Wim wist er toch immers niets van. Die dacht toch vast, dat-ie zijn knikker voor-goed kwijt was. En zó zou hij misschien kans hebben, om Wim de verloren knikker terug te geven en zèlf een boel te winnen. Nee, hij deed er geen kwaad mee.

't Was maar lenen, anders niet. Maar . . . kon hij het dan niet aan Wim vragen? Och, dat was nog zo'n flauw klein ventje; die zou dat toch niet willen; die kleine jongens zijn altijd zo bang om te verliezen. Dan kreeg je niets dan gezanik. Nee, kort en goed, hij *hield* de stuiter; tenminste, hij zou hem *lenen*. En . . . ha, juist; hij zou zorgen, dat Wim er geen scha bij leed; want hij wou hem, behalve zijn stuiter, nog een handje vol gewone knickers toegeven . . .

Maar, begon het weer van binnen (welke lastige tegenspreker school daar toch?), maar, als hij nu eens helemaal niét won, als hij nu eens alles verspeelde? 't Kon toch! Dat had hij vanmorgen nog ondervonden . . . dán . . . Flauwe vent, die hij was, hij zou immers niet verliezen; toe, hoe was dat spreekwoord ook, dat ze laatst moesten opschrijven? O ja: wie niet waagt, wie niet wint.

„k Zou mijn boek maar opbergen, Jo! Je leest helemaal niet en kleine zus zal het straks nog stuk scheuren, als je niet oppast. 't Wordt tijd, dat we gaan eten.”

Jo pruttelde wat tegen, wou zich houden, alsof hij toch werkelijk wèl gelezen had: moeder mocht toch niet merken, dat-ie wat hád. Maar feitelijk was hij blij, dat hij 't boek kon opbergen, hij las er toch niet in en ze moesten gaan eten, en dan . . . kon hij gelukkig naar bed. Hij wou maar liefst alleen wezen, nu.

Zo, nu zaten ze aan tafel. Moe, hij, Wim, Kris, die acht was, en kleine Suus van drie.

Hij at maar stil door. Anders had-ie nog al eens 't hoogste woord en moest Moeder hem wel eens 't zwijgen opleggen. Moe keek eens in stilte naar hem. Wat had Jo toch? Zou hij niet goed in orde zijn?

„Jo, wat scheelt er toch aan? Je bent zo erg stil. Dat ben ik niet van je gewoon?”

„Niks, moe; niks hoor!”

Wat was Moe toch lastig. Zou ze iets weten? Maar dat kon immers niet.

Hij zou maar wat meepraten, wat luidruchtig doen, dan zou Moe zeker niets merken. En hij begon over de geiten en over Witoortje en over de kippen, en hij vertelde, dat-ie een ei gevonden had in een nest, onder het vlondertje, dat over de sloot lag; tot Moe hem weer vermanen moest, wat meer te eten en wat minder te praten.

„Heb je wel voor je konijntje gezorgd?” onderzocht Moe een poosje later, toen de maaltijd afgelopen was.

„O ja, Moe, 'k heb 'm klaver gegeven.”

Ineens zweeg hij, hij dacht aan wat hij daar, onder de klaver, gevonden had.

„Zo,” zei Moe, „dan heb je beter opgepast dan gisteren.”

Moe zei het op vriendelijke toon, of ze hem wat wou aanmoedigen. Ja, hij was toch wel een brave jongen, hij was toch geen slechtaard. Moe prees hem immers. En die stuiter, nou, maar dát zou wel terecht komen hoor, héél goed terecht komen. 't Was eigenlijk flauw daar nu zo over in te zitten!

Na 't eten zaten ze nog een poosje samen. 't Werd vanavond vroeger donker dan anders, 't was ook zo'n duistere lucht, en nog altijd regende het. Eerst werd kleine Suus te bed gelegd, toen volgde Wim; hij en Kris sliepen bij elkaar, boven, ze mochten meestal een half uurtje langer opblijven.

Halfnegen sloeg de klok.

„'k Zou maar naar bed gaan,” raadde Moe, die zelf vermoeid was, want het was een druk huishouden voor haar, die helemaal geen vreemde hulp had.

Jo en Kris begonnen zich uit te kleden.

Bij moeders schoot knielden zij bij beurten, om hun avondgebed te doen. Eerst Kris. Toen Jo. Hij wou het zachtjes doen; maar moeder gebood: „Hardop, Jo.”

„’t Boze, dat ik heb gedaan”

Even flitste de geschiedenis van de knikker door zijn hoofd, maar hij verduwde die onaangename gedachte en bracht zijn gebed ten einde.

Moe zou haar jongens naar boven brengen. Dat deed ze altijd.

Beneden aan de trap bleef Jo eensklaps staan.

„O Moe!” schrikte hij.

„Wat dan?” vroeg Moe.

„’k Moet mijn Zondag nog leren.”

„Dat kan niet meer. ’t Is nu te laat. Waarom heb je daar nu niet eer om gedacht?”

Jo trok een lip. De tranen kwamen hem in de ogen.

„Vraag 110 moeten we opzeggen morgenochtend, en ik ken er nog niets van.”

„Daar heb je nu een hele week de tijd voor gehad, stoute jongen,” knorde vrouw Van Vliet, „waarom laat je ’t ook altijd op ’t uiterste nippertje aankomen?”

„Mag ik ’m nog even leren?” probeerde Jo.

„Nee, ’t is welletjes voor vandaag. Ik verlang ook naar rust,” zei vrouw Van Vliet boos.

„Dan ken ik mijn Catechismus niet en dan moet ik schoolblijven,” griende Jo.

„Dan sta je morgenochtend maar wat vroeger op. Dan kun je hem nog gemakkelijk leren voor schooltijd,” besliste Moe. „Nu naar bed!”

Er hielp niets aan.

Jo sliep niet dadelijk in. Hij dacht aan zijn Catechismusvraag; zou ’t een lange zijn? ’s Denken! O ja, de meester had ’m nog voorgelezen de vorige keer, nee, zo’n heel lange was ’t niet, maar waarover ’t ging, dat

wist hij toch niet meer. En hij dacht ook nog even aan den gesto, neen, aan de geleende knikker van Wim. En aan zijn mooie voornemens. Hij had de knikker in zijn zak laten zitten die zou er toch niet uitrollen? O nee, zijn zakdoek zat er immers bovenop!

Eindelijk viel hij in slaap.

HOOFDSTUK II.

Voor schooltijd.

's Morgens vroeg op. Wim sliep nog. En Kris ook. Heerlijk, als 't zo stil is, buiten en in huis, kun je zo echt leren. Veel gauwer dan anders.

Zijn bijbeltje lag op 't boekenplankje. Gauw vraag 110 opzoeken.

Ha, daar had-ie 'm.

Even gekeken: dat viel nogal mee. Niet zo heel lang. Eerst maar eens overlezen, hélemaal.

Half luid begon hij.

„Wat verbiedt God in het achtste gebod?”

„God verbiedt niet alleen dat stelen en roven, dat de Overheid straft, maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken en aanslagen, waarmee wij het goed van onze naaste denken aan òns te brengen.”

Ineens hield hij stil.

Hij dacht aan Wims stuiter. Hij begréép, wat daar stond; meester had het verklaard. Heel duidelijk. Hij had het nog gehad over het vinden van iets. „Je vindt bijvoorbeeld bij school een potlood van je kameraad,” zei meester, „en je houdt het, inplaats dat je het teruggeeft. Dan ben je net zo goed een dief, als dat je het uit zijn doosje steelt.” Dàt was nu zo'n *boos stuk*, om het goed van je naaste aan je zelf te brengen.

En nu dacht hij ineens aan de knikker van Wim, die hij gevonden had, en die hij wou verdonkeremanen.

Vervelend dat hij daar nu al weer over begon te denken. Daar stond toch niets van een knikker in de Catechismus. Hij zou er maar gauw overheen lezen en er niet meer aan denken. Hij wou juist de stuiter teruggeven, met nog een handjevol knikkers toe. Was dat dan stelen?

Hij leerde verder. Rammelde de vraag een keer of tien over. Probeerde of hij ze al uit het hoofd kon opzeggen. Haast! Nog een keer of wat. Nu nog eens geprobeerd: ja, 't ging. Meester Verlaar eiste, dat je 't zonder haperen kon. Dan nog maar eens: driemaal! Dan zou 't er wel inzitten, en dan vóór schooltijd nog eens gauw overlezen.

Klaar. Nu zijn morgenwerk gaan doen. Hout hakken voor de kachel; Witoortjes hok schoonmaken, wat konijnen-eten zoeken aan de dijk, hij had het druk genoeg. Maar hij was de oudste en moest moeder flink helpen. Moeder stond overal alleen voor, sinds Vader, nu twee jaar geleden, gestorven was.

Hij dèèd goed zijn best.

Moeder knikte hem bij 't ontbijt tevreden toe, hij had flink opgepast.

„Je bent m'n beste Jo,” prees ze.

En in opgewekte stemming ging Jo naar school.

* *

Op de speelplaats stond al een groepje jongens te beraadslagen. Zouden ze knikkeren? Ja, wat anders?

„Doe je mee, Jo?”

„Ja!” riep Jo.

Hij duwde Wim naar een ander clubje; keek even of Kris niet te dicht in de buurt was. Nee, gelukkig, die kwam, als gewoonlijk, een eind achteraan slenteren.

„Nou, kom je nog?” drongen ongeduldig de anderen aan.

Met een paar sprongen was hij bij hen.
„Doe je deze stuiters voor tien knikkers?” vroeg hij.
Hij had hem haastig uit zijn zak opgediept. Hij kreeg er een kleur van.

Met een kennersoog werd de stuiters bekeken.

Met een kennersoog werd de stuiters bekeken.

„Ja vooruit!” stemde Henk Voortman toe.

„Geef op!”

Henk telde tien knikkers in Jo's hand. De mooie glazen van Wim verdween in Henks knikkerzak.

Jo leende een stuiters om er mee te spelen.

Hij zou zijn best doen. Hij moest winnen. Want

Wim moest zijn stuiiter, òf een andere, terug hebben. Hoe kwam het toch, dat hij telkens miste? En hij mikte toch secuur. Zou het nu weer net gaan als gisteren? Die Henk Voortman kòn het. Telkens raak. Zover kon je niet af liggen, of, pàng, hij hàd je. En Piet Veroort, nou, dat was ook een baas. Waarom had hij ook niet gewacht, tot er meer jongens waren gekomen? Andere, die 't niet zo goed konden.

Dan had hij toch meer kans gehad om te winnen!

Nu liep het tegen. Helemaal mis. Hij zag het wel! De ene knikker na de andere verspeelde hij. Hij had er nog maar drie. Wacht! Daar won hij er één. Nog één. Zo ging 't goed. Goed? Hij moest er minstens tien hebben. Eigenlijk meer. Want als Henk nu eens niet terugruilen wou voor tien? Dan moest hij er een gaan kopen bij Van Waveren voor een cent. En bij de jongens moest je twaalf knikkers geven voor een cent.

Knets! daar vloog zijn stuiiter wel drie meter ver: Piet raakte hem weer eens even. Jo was al weer een knikker kwijt. Nijdig gooide hij hem voor Piets voeten.

„Hij is kwaad, omdat hij verliest!” schimpte Kees van Dam.

„Vraag 'k je wat?” bitste Jo terug.

Weer verloor hij er een; nu aan Henk. En alweer een En nog een

Toen de school aanging, had Jo alles verspeeld.

Bovendien waren de andere jongens boos op hem, omdat hij gezegd had, dat ze vals speelden. 't Was bijna nog op een kloppartij uitgelopen.

Knorrig liet Jo zich in zijn bank neervallen.

Alles verspeeld. En Wims stuiiter weg, voorgoed. 't Was naar.

HOOFDSTUK III.

Was het in orde?

Klas vijf en zes zaten in één lokaal; allebei bij den bovenmeester. In de zesde moesten ze de Catechismus leren, tenminste sommige vragen en antwoorden. Een poos geleden was meester met Bijbelse Geschiedenis gekomen tot de wetgeving op de berg Sinaï. En nu moesten ze in de vijfde en zesde klas af en toe een van de geboden opzeggen; de andere week een vraag uit de Catechismus over dat gebod. Zo moest Jo nu ook vraag 110 kennen met het antwoord.

En hij kende het immers? Hij had het dikwijls genoeg opgelezen vanochtend. Nee, hij zou niet haperen, daar zou hij wel voor oppassen.

Zó had hij 't zich vanmorgen voorgesteld.

Maar 't liep anders.

In een boze knorrige stemming zat hij in zijn bank. Hij kon het niet verkroppen, dat alles zo was tegengelopen.

Nu was hij Wims stouter helemaal kwijt. En bovendien alles verspeeld. Hij had ook nooit eens een cent. Andere jongens kregen zo vaak er een van hun moeder. Hij haast nooit. Hoe vervelend ook.

Zijn gedachten waren helemaal niet bij zijn werk. Ieder op de beurt moest het antwoord van vraag 110 opzeggen. Hoor, nu was Arie van Boom bezig. Och, hij hoorde het niet eens. Arie stotterde, kon niet verder.

Meesters ogen zochten. Kijk, die Jo, deed die wel mee?

„Jo, ga jij eens verder!” klonk het.

Jo schrok op, keek meester aan.

„Nu?”

Maar Jo kon niet voortgaan. Hij wist helemaal niet, waar Arie was blijven steken.

„'k Geloof, dat je niet meedoet, Jo!” waarschuwde de meester.

Jo zette zich in postuur. Hij zou beter opletten. Anders wist hij het straks misschien weer niet.

Een ogenblik ging het goed. Nu was Jaap Braams aan de beurt, die altijd zo langzaam praatte. Hoor, woord voor woord drong het Jo's luisterend oor binnen:

. . . . „maar Hij noemt ook dieverij alle boze stukken” en weg was Jo's aandacht. Zijn gedachten sprongen over op Wims stuiter. Op zijn eigen dieverij. Want ja, hij was toch een dief; een gemene dief; die zijn kleine broertjes stuiter had gestolen en verkwanseld, en

„Jo, ga jij eens voort,” klonk opnieuw meesters stem.

Kijk, nu wist hij 't wéér niet. Hij probeerde maar wat te zeggen, op goed geluk af, hakkelde wat

Naast hem zat Henk Voortman, die hem zo pas alles afgenomen had. En Henk had er schik in, dat Jo zo voor de tweede maal vast zat; hij gichelde om Jo's getob.

Woedend werd Jo; die akelige jongen, die was eigenlijk van alles de schuld; die had nu al zijn knickers en ook Wims stuiter in de zak, en die zat nu zo echt treiterend te lachen.

Ineens, nog voor hij zelf goed wist wat hij deed, gaf hij Henk Voortman een trap.

En een, die goed aankwam ook. Henk huilde van

pijn en hief zijn vuist op, om het Jo betaald te zetten. Maar hij had er geen kans voor.

Meester had Jo al bij de arm genomen en zette hem, zonder een woord te spreken, buiten de deur in de gang.

„Daar, blaas jij maar eerst eens uit,” zei hij toen.

Dicht ging de deur weer.

Daar stond Jo. Hij voelde zich diep verongelijkt. Waarom had die nare jongen te lachen, hem uit te lachen! Wat had hij er mee te maken, of hij zijn beurt niet wist. En die trap, nu, die had hij dubbel en dwars verdiend; dubbel en dwars. En de meester, die trok nog voor zo'n valserd partij, en die zette hem buiten. Maar 't kon hem niks schelen, geen zier. Hij stond hier goed. Nu hoefde hij vast zijn vraag ook niet op te zeggen.

Zo stond hij een poos. Maar al gauw begon hij het toch vervelend te vinden. 't Was zo stil in de gang. De school was nog maar een kwartiertje aan; en in elk van de drie lokalen waren ze bezig aan de Bijbelse Geschiedenis. Je hoorde zo af en toe de stemmen van de meesters of de juffrouw. Er kwam eens niemand voorbij loopen.

't Was vervelend, heel vervelend.

Hij leunde met zijn rug tegen de muur; boven zijn hoofd waren de kapstokken. Daaraan hingen de petten en de jassen.

Onverschillig, met zijn handen in zijn zakken, stond hij zo te leunen. Hè, je werd er stijf van; hij moest maar eens een beetje anders gaan staan.

Terwijl hij zich omdraaide, raakte hij met zijn elleboog een jas; de jas slingerde even heen en weer Hoorde hij daar ja, zo'n eigenaardig geluid, net of er knickers over elkaar schoven. Zou ja in die

jas, daar vlak bij zijn elleboog, daar moesten knikkers in zitten. Nog eens aan de jas geschud; zie je wel: knikkers, je hoorde het nu duidelijk.

Knikkers! En voor hij nog goed bedacht, wat hij deed, graaiden zijn vingers al in de zak. Het waren een heleboel knikkers, en ze zaten los in de zak. Zou hij er een uithalen? Nee, nee, maar hij wou toch es even kijken welke 't waren. Zou er ook een stuiter bij zijn?

Hij diepte een handjevol op en bekeek ze. Opeens begon zijn hart sneller te kloppen; daar, tusschen de gewone knikkers, waaraan nog zand en slik zat, blonk de mooie, gerinkelde stuiter van Wim. Dan moest dit Henk Voortmans jas wezen. Zeker, die was het ook. En die stuiter ja, die behoorde toch eigenlijk aan Wim; die had die nare Henk Voortman hem met zijn valse spelen afgewonnen Daar hoorde hij gerucht aan de deur. Kwam daar de meester? Vliegensvlug liet hij de knikkers terug vallen in de gapende zak.

Maar de stuiter van Wim had hij gehouden!

„Jo, kom binnen.”

Jo kwam.

„Ga maar op je plaats. We spreken elkaar wel na schooltijd.”

Meesters stem klonk kalm, maar niet zo prettig als anders. Je voelde, dat de meester boos op hem was. Hoe naar! Hij zette zich op zijn plaats, naast Henk Voortman. Nee, hij voelde zich niets op zijn gemak.

Het werk (ze moesten rekenen) werd besproken. Maar de cijfers keken hem zo vreemd aan. Wat was er toch? En hoe kwam het, dat hij niet eens wist te zeggen, hoeveel 7×8 was, toen meester het hem onverwacht vroeg „Zes en zestig,” brabbelde hij.

„'k Geloof, dat je alweer niet mee doet,” waar-

schuwde de meester, terwijl hij zijn wenkbrauwen fronste.

Nee maar, hij zou nu goed opletten. Anders kwam alles misschien nog uit; alles

Hij deed zijn best; hij probeerde niet te denken aan wat hij gedaan had. Zie je, nu ging het al beter; nu wist hij zijn beurt; nu kon hij goed antwoorden; de meester knikte eens goedkeurend.

Ze moesten nu beginnen; de sommen waren besproken.

Zie zo; fijn, nu kon hij echt alleen zijn werk doen. Nu had hij met niemand te maken; hij schoof helemaal op zijn hoekje; alleen.

Niemand had immers iets gemerkt? Onder in zijn zak, diep weggedoken, zat de stuiter van Wim; heerlijk. Nu kon hij hem toch terug geven. Henk Voortman zou het niet eens merken, dat hij hem kwijt was; die had zoveel knikkers. En als hij het merkte, nou, wie kon er dan bewijzen, dat *hij* hem had gestolen? Kon Henk hem dan niet zo goed verloren hebben? Niemand had het toch gezien?

Niemand?

Hè, nu was hij toch weer aan 't piekeren daarover. Hij moest er *helemaal* niet meer over denken, *helemaal* niet meer.

Voortwerken!

Hij werkte voort; hij jachtte verder, om maar niet te denken aan wat er was gebeurd.

Kijk, de sommen waren af; nu netjes ze ingeschreven. Die Henk Voortman naast hem zat er nog mee te tobben, zijn deling kwam zeker niet uit. Even gluren, 't was zo, hij kon niet voort.

Ineens schoof Jo hem zijn papiertje toe, waarop de deelsom stond met het antwoord. Begerig keek Henk

er naar. Waarom deed Jo dat? Zo even had hij hem een trap gegeven. Wou hij weer goede maatjes worden? Nee, maar hij kon ophoepelen, die valse knul, of . . . zou hij . . . Die som kwam maar niet uit, en als hij nu eens even het antwoord overnam? Hij keek Jo aan, hun ogen ontmoetten elkaar, 't was of ze tegen elkaar zeiden: willen we maar weer goede maatjes zijn?

Henk schoof een eindje naar Jo op. Hij keek hem nog eens aan, waarom sloeg Jo opeens de ogen neer?

Hij hielp Henk aan nog meer sommen, nu zou Henk hem wel niet verdenken, als hij zijn stuijer miste.

Zo ging de ochtend voorbij.

Na schooltijd moest Jo zijn vraag opzeggen, 't vlotte uitstekend. Toen moest hij vertellen, waarom hij Henk Voortman geschopt had. Met een vermaning wat minder driftig te wezen en zich voortaan beter te gedragen, mocht hij gaan.

Met een verruimd hart ging hij naar buiten. Gelukkig, niemand had iets aan hem gemerkt, noch de meester, noch Henk. En . . . in zijn zak school de stuijer van Wim.

Nu was alles immers weer in orde?

Was het?

HOOFDSTUK IV.

Niet knikkeren.

Tussen de middag was Jo gewoon te knikkeren, tenminste nu, in de knikkertijd. Zo heerlijk lang. Want de boterhammen waren gauw genoeg verorberd. En dan, met de andere overblijvers samen, gingen ze aan de slag. Van twaalf uur tot half twee, wat een tijd. Maar die vlóóg altijd om.

Nu repte Jo er niet van. Hij had maar alleen de éne stuiter. En . . . die durfde hij niet eens voor de dag halen. Gelukkig, dat Henk Voortman tussen de middag naar huis moest, hij wou hem liever maar niet ontmoeten.

Maar ook de andere jongens bleef hij uit de weg.

Kris zocht altijd alleen zijn fortuin. Naar hem hoefde Jo niet om te kijken.

„Ga je mee, Wim?” zei hij tegen zijn jongste broertje. „Dan gaan we naar den smid kijken.”

„Ga je niet knikkeren?” vroeg Wim.

Hij vond het heel vreemd. Anders kon hij Jo nergens mee naar toe krijgen. En omdat Jo op hem passen moest, moest Wim altijd bij zijn broer blijven. Nu bood Jo zelf aan, met hem mee te gaan. Naar den smid! Dat was naar Wims zin. In de grote, ruime smidse mochten ze wel binnenkomen, baas Meijer was een vriendelijk man, hij kwam wel eens bij hen aan huis. Wim zag zo graag den smid aan 't werk: hij had

al eens aan de blaasbalk mogen trekken. Hij vond het heerlijk, het ijzer rood, haast *wit* gloeiend te zien worden onder de zwarte kolenkorst; en als de smid met zijn tang dat gloeiend ijzer op het aanbeeld lei en met zijn zware hamer er op sloeg, dan vlogen de vonken naar alle kanten, 't was net, of dan uit het zwarte aanbeeld een fontein van vuurstralen opschoot.

En wat Wim óók graag zag, was het beslaan van de paarden. O, soms wilden ze niet in de travalje, de hoefstal. Dan moest de smid op allerlei manieren proberen, ze er in te krijgen. Eens, toen een heel onwillig paard er helemaal niet in wou, had de smid het een zak over de kop gebonden; het toen een paar keer in de rondte geleid, en . . . daar, opeens liep het paard, zonder dat het het wist, er in!

Wim had er veel schik in gehad. En dan het beslaan! Als het gloeiend hoefijzer sissend aan de hoef sloot! Eerst had hij het akelig gevonden, hij dacht, dat het vreselijk pijn moest doen. Maar de smid had hem gerust gesteld: het paard voelde er niets van. Naar den smid gaan, bij Meijer kijken! 't Was voor Wim een waar feest!

„Nee,” zei Jo, „vandaag ga ik niet knikkeren.”

Wim vroeg niet verder. Hij vond het best. Liever naar den smid, dan bij het knikkeren te kijken. Hij kon toch niet knikkeren. En zijn mooie stuiter, waarmee hij zo op zijn eentje wel eens speelde, en die hij dan probeerde in een kuiltje te laten vallen, die mooie stuiter had hij immers verloren!

Daarom ging hij wat graag mee met Jo.

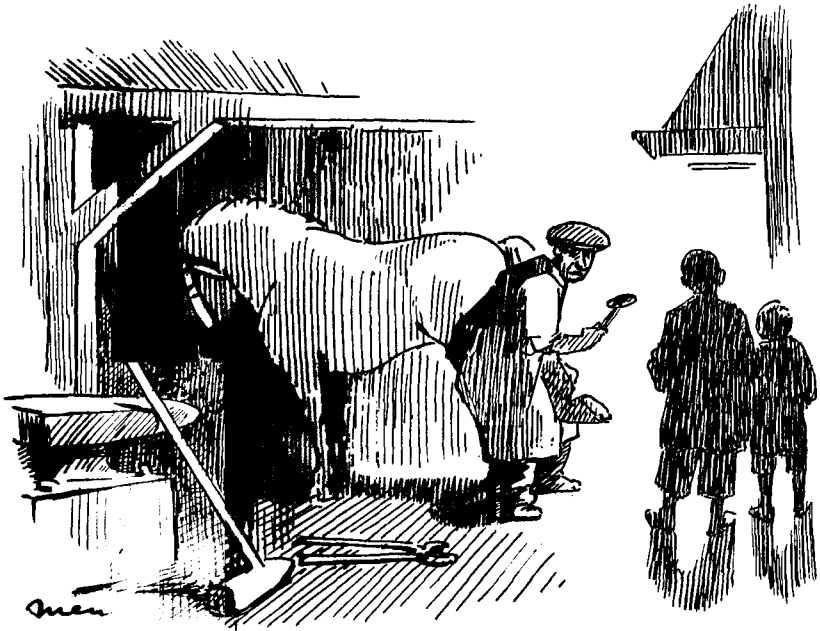
Een hele poos bleven ze bij den smid. 't Was wel etenstijd, maar er kwamen juist een paar paarden. Ze moesten vierkant beslagen worden, vertelde Gijs, het knechtje van den smid.

„Vierkant?“ vroeg Wim. „Een ijzer is toch niet vierkant?“

„Och jò, aan alle vier poten!“ verklaarde Gijs.

„O!“ zei Wim. Hij vond het toch raar: *vierkant* beslagen!

„En moeten jullie niet naar school?“ vroeg de

„En moeten jullie niet naar school?“

smid. „Weet je wel, dat het haast half twee is?“

Jo schrok er van. De tijd was omgevlogen. Zo zouden ze nog haast te laat komen.

„Kom Wim, op een draf!“

Hij greep zijn broertje bij de hand en voort holden ze. Nog net bijtijds kwamen ze aan school. De meester

deed juist de deur open. De kinderen drongen naar de ingang. Alleen Henk Voortman en Piet Veroort en Kees van Dam waren nog druk aan 't knikkeren.

„Hé!” riep Henk Voortman. „Waar heb jij gezeten? Waarom kwam je niet knikkeren?”

Jo kleurde. Waarom vroeg Henk dat? Had hij 't gemerkt, dat hij de stuiiter kwijt was?

„'k Ben naar den smid geweest met mijn broertje,” zei hij, doorlopend. „En 'k heb immers al mijn knikkers vanmorgen verspeeld!”

„En heb je dan geen centen om er te kopen?” vroeg Kees van Dam minachtend. Hij rammelde met zijn knikkerzak. „Kijk es! Een paar honderd knikkers, jò, en vijf centen!” pochte hij.

„Kom jullie nog?” riep de meester. Hij maakte al aanstalten om de deur te sluiten.

Ze holden naar binnen.

En onder dat hollen dacht Jo: Hij heeft niks gemerkt, gelukkig. Anders had hij er wel iets van gezegd.

Toch was hij jaloers op Kees van Dam, dien opschepper. Ja, die had nog eens knikkers. *En centen!* Waarom had hij er geen? Als hij maar centen had, ja dan zou hij dadelijk Henk Voortman de stuiiter teruggeven en een nieuwe kopen voor Wim.

En terwijl hij zijn pet op de kapstok hing, flitste het door zijn hoofd: hoe kan ik aan centen komen? Dan kan ik knikkers kopen en dan steek ik stilletjes de stuiiter weer in Henks zak, en dan koop ik een nieuwe voor Wim, en dan ben ik geen dief!

Want die gedachte kwam telkens, telkens weer boven: ik ben een dief!

HOOFDSTUK V.

Ontdekt!

Een dief.

Ja, een *dubbele* dief. Eerst de stuiter achtergehouden, hem niet teruggegeven aan zijn broertje. En toen, hem ècht, heel echt gestolen uit Henk Voortmans zak!

Kom, hij zou er maar niet meer over denken. 't Was eenmaal gebeurd, Henk Voortman had het nog niet eens gemerkt. Of . . . nou, misschien had hij het al wèl gemerkt; maar hij had het zeker niet erg gevonden, zo'n enkele stuiter, bah, wat betekende het eigenlijk! Te flauw om er over te praten; en verbeeld je, daar zat *hij* nu zo over te piekeren. Hoe kinderachtig; hij zou wel slimmer wezen en maar doen of er niets gebeurd was.

Zo praatte Jo het zich voor.

De middagschooltijd ging gauw om. Eerst aardrijkskunde, toen rekenen en ten slotte lezen. Heerlijk! Dat was naar Jo's zin. Ze hadden pas nieuwe leesboeken, met mooie platen en prachtige verhalen. Hij verlangde soms naar het leesurtje; èn . . . al lezende dacht je nergens anders om, dan om wat in de les stond.

Hè, hoe hij schrok.

Terwijl hij helemaal verdiept was in de les, haalde hij zijn zakdoek te voorschijn, en . . . haast rolde de stuiter uit zijn zak. Nog op het nippertje kon hij hem tegenhouden; hij kreeg er een kleur van.

Haast was het nog uitgekomen! En diep werd de stuiters weggestopt, diep in de broekzak. „Als 'k buiten ben, gooi ik hem in de sloot,” besloot Jo bij zichzelf. Wat had hij er aan; hij zou hem niet eens te voorschijn durven halen.

De les was afgelopen. De boeken werden opgehaald. Hij mocht het doen, omdat hij zo goed opgelet had, zei de meester. Hij schaamde zich, toen hij het hem hoorde zeggen. Hij goed opgepast? De meester moest eens weten!

De school ging uit en weldra stapte Jo met Wim en Kris op huis aan.

Het was nu mooi weer. De zon scheen, de plassen waren opgedroogd, en alles zag er zo fris uit. De jongens genoten er van. Ze haastten zich volstrekt niet. Ze hadden zoveel te zien en te praten. Er voegden zich andere schooljongens bij hen. Het werd een stoeien en spelen, ze liepen de weg wel zes maal.

Jo liep in een clubje van jongens uit een andere school, die dezelfde kant uit moesten. Wim met Kris waren een eindje vooruit.

„Knikkeren?” riep er een.

„Nee,” zei een ander, „dan komen we veel te laat thuis!”

„Wat geeft dat? Vooruit, wie doet er mee?”

Ze stonden stil. Eén maakte met zijn mes een kuiltje in de grond.

„Hier!” zei een ander.

„Op zij!” schreeuwde de eerste.

Allen bogen zich, in een kring om het kuiltje geschaard, voorover, om goed te kunnen zien. Sommigen lagen op hun knieën erbij te kijken.

„Pompen” noemden de jongens het spel. *Kunst* was er helemaal niet aan. 't Was louter toeval, of je won

of verloor. En toch deden ze het graag. Je kon zo ineens een heleboel winnen. Je begon met een paar, en bij het eind had je er soms honderd. Ja, maar 't kon ook net andersom gaan. Met honderd beginnen, en . . . platzak naar huis.

Jo speelde haast nooit mee in zo'n spel. Hij knikkerde liever. Hij kon zo goed raken, dat vond hij véél, veel aardiger.

Hij keek nu toe.

De knikers patsten telkens neer. En dan was het een geschreeuw, „vier uit,” „drie in,” „vijf in,” „zes uit,” van alle jongensstemmen door elkaar.

Jo kreeg er ook zin in. Hij bedacht, dat hij de stuiter nu gemakkelijk kon inruilen. Dit waren immers jongens van een andere school, behalve een paar, en die wisten toch niets van de stuiter af. Als hij nu eens gelukkig was. Eens won! Dan was al die narigheid ineens opgelost.

„Doe jij niet mee?” vroeg er één aan hem.

„'k Heb alleen maar een stuiter,” zei hij, snel besloten.

„Laat zien!”

Jo diepte hem op.

„'k Zet er tien tegen,” bood de eerste.

Even weifelde Jo nog. Even maar.

„Nou vooruit dan, geef op, tien,” en hij hield zijn hand op, waarin de stuiter lag. De tien knikers rolden in de handholte. Jo trok even zijn hand wat achteruit en toen, met een zet, schoof hij de knikers met de stuiter de kuil in.

Zes uit, galmde het.

Gewonnen! de stuiter terug èn tien knikers. Dàt was nog eens spelen. „Wie geeft me er zes?” schreeuwde Jo. „Hier!” Weer schoten de knikers naar beneden . . . vier uit! Weer gewonnen! Vrolijk glinsterden

Jo's ogen. Zó ging het goed. Hij kreeg er een kleur van. Verwoed speelde hij voort. Telkens maar won hij; telkens! Een der jongens had alles verspeeld.

„Ga je mee?” riep hij tegen de anderen.

„Nee, ga jij maar,” schreeuwde er een terug. De speelwoede had de jongens te pakken. Ze wisten van geen ophouden, zolang ze nog één knikker rijk waren.

Jo had de stuiter weer weggeborgen in zijn zak. Hij kón er toch geen afstand van doen. Nu hij zóveel won, zou hij morgen de stuiter weer stilletjes in Henk Voortmans zak laten glijden; van zijn winst zou hij er voor een paar cent verkopen en . . . dan kreeg Wim een nieuwe stuiter van hem terug.

Die gedachten jachtten door zijn hoofd, terwijl hij opgewonden, met een hoogrode kleur op de wangen, voortspeelde.

„Ha, nou win *ik* es!” schreeuwde een jongen, die bijna alles al verspeeld had.

Hij streek de knikkers naar zich toe, en telde spoedig acht af.

„Geef op acht.”

„Hier,” zei Jo. Wat kon het hem schelen. Acht, of tien, of twaalf, hij had er genoeg. Zijn linkerhand was opgestapeld vol; hij moest ze tegen zijn lijf houden, om de knikkers niet te laten vallen.

„En alweer gewonnen! schreeuwde de jongen triomfantelijk.

Ze speelden verder. En . . . Jo verloor, verloor. Verloor alles. Het schreien stond hem nader dan het lachen. Daar ging zijn laatste schot . . . Verloren! Boos wendde hij zich om.

Weer alles kwijt. Alles? Hij had immers de stuiter nog; daarmee was hij zo mooi begonnen! Hij zou het nog eens wagen!

„Zet je er tien tegen?“ vroeg hij gejaagd; en liet de stuiter opnieuw zien.

„Ja, hier!“

Langzaam bewoog Jo zijn hand met de knikkers heen en weer; toen stortten ze omlaag . . . drie uit!

„De mijne!“ schreeuwde de jongen. Hij graaide de knikkers met de stuiter haastig naar zich toe.

„Da's Henk Voortmans stuiter,“ klonk opeens een schelle stem.

't Was Kees van Dam, die de weg langs kwam en bij de spelers was blijven staan kijken. — „Hij was 'm kwijt. Dan heb jij hem gestolen!“ zei hij tegen Jo.

„Ik?“

Jo wist niet wat hij zeggen zou. Hij werd bloedrood, want 't was de waarheid! Maar, hoe hij zich schaamde, hij had dien Kees van Dam wel op zijn gezicht willen slaan.

Wat had die opschepper er mee te maken! Waar bemoeide die zich mee? Nu zou alles uitkomen. Kees zou het wel overbrieven aan Henk Voortman. De meester zou er aan te pas komen, alles, alles zou aan de dag komen! Hij zou voor de hele klas bekend staan als een lage dief, een oneerlijke jongen, ze zouden het hem naroeppen, niemand zou met hem willen spelen

„Ja, jij!“ schreeuwde Kees van Dam. „Wie anders? Vanmorgen heb je 'm verloren en hij zat in Henk z'n zak. En nou was-ie hem kwijt!“

„En heb ik 'm daarom gestolen?“ probeerde Jo zich te verdedigen.

„Ja, natuurlijk, hoe zou je hem anders hebben? Ha! Nou weet ik het!“ voegde hij er ineens achter.

Maar Jo was al doorgelopen. Hij wou liefst uit die kring van jongens weg. Waarom moest Kees van Dam dat zo uitschreeuwen! En opdat ze niet zouden denken,

dat het waar was, riep hij, zich omkerend: „Je weet niks, 'k heb helemaal niet gestolen, als je 't zelf maar niet gedaan hebt, opschepper!”

De andere jongens waren al weer aan 't spelen, ze hadden geen tijd om langer te luisteren. Wat kon het hùn schelen? Ruzie was er zo dikwijls bij 't knikkeren.

Jo liep door. Bóós en toch beschaamd. Hij schreeuwde en schold wel hard, maar zijn geweten sprak mee en gaf Kees van Dam gelijk, Kees van Dam moest dezelfde kant uit. Hij liep dicht achter Jo aan.

„'k Zeg het morgen tòch tegen Henk,” dreigde hij.

„Zèg het,” bitste Jo terug.

„Jij hebt 'm vanmorgen in de gang uit Henks zak gehaald,” ging Kees tartend voort. „Toen je in de gang hebt moeten staan.”

't Werd Jo benauwd om 't hart. Als Kees het vertelde dan wist hij geen raad. Alles zou dan uitkomen. Alle jongens zouden het horen. Vóór de hele klas zou hij het moeten vertellen, daar zou hij staan voor *dief*, voor *dief*!

Nee, dat mócht niet, dàt mocht niet.

Hij bleef stilstaan.

„Zeg, Kees,” zei hij, zachtjes pratend, of hij bang was, dat iemand het horen zou, ofschoon zij beiden alleen waren, „zeg Kees, zeg het nou niet. Zèg het nou niet!”

Kees van Dam keek vreemd op. Wat een rare jongen, die Jo! Hij vond het zelf niet zo heel erg, een knikker weg te nemen. Hij deed zo dikwijls oneerlijk. Was Jo daar zo bang voor? Want hij zag aan Jo's gezicht, hoe hij in 't nauw zat. Opeens bedacht hij iets. „'k Zal 't niet zeggen, maar dan moet ik wat van je krijgen!” zei hij.

„Wat?” vroeg Jo, hoopvol. Hij vond het wel ge-

meen van Kees, maar als 't niet anders kòn! *Als* het maar niet uitkwam!"

„Ja, wat?” herhaalde Kees. En opeens herinnerde hij zich, dat hij zo graag een pakje sigaretten wou kopen. Want hij rookte! Hij mócht wel niet. Maar wat ging dat zijn vader en moeder aan! Hij deed het stiekum tòch. Een pakje sigaretten! Een heel pakje! Van vijftien cent. Zou hij dat durven vragen? Waarom niet? Die knul zou alles doen, als hij, Kees van Dam, 't maar niet verklapte van de gestolen stuiter! Hij kon het in ieder geval proberen!

„Vijftien cent,” zei hij, en van onder zijn neergeslagen oogleden keek hij Jo onderzoekend aan. Wat zou die er op zeggen?

„Vijftien cent?” vroeg Jo. Hij schrok er van. Hoe moest hij daar aan komen?

„Ja, vin-jij dat zoveel? Zo'n paar centen?”

Jo keek heel neerslachtig. Dat kon hij nóóit betalen. Hij had wel een spaarpot, maar . . . die zat veilig achter slot in moeders kabinet. En daaruit mocht hij tòch niets wegnemen. Dan maar als een dief bekend staan voor heel de klas, voor alle jongens van school.

„Nou, doe je 't of niet?” dreigde Kees van Dam. „Je moet 't zelf weten, maar als je me geen vijftien cent geeft, zèg ik het.”

„Ik heb ze niet,” zei Jo, wanhopig. En opeens, half huilend van boosheid: „Gemenerd!”

„Ik?” zei Kees van Dam tartend. „Ik een gemenerd? Of jij, zeg. Een stuiter stelen uit een ander zijn zak, *da's* gemeen!”

Jo zweeg. 't Was zo, hij had zelf slecht gedaan, gestolen. En opnieuw kroop de angst in hem op, dat morgen alles uitkomen zou.

„Heus,” vleide Kees, altijd nog hopend op de be-

geerlijke sigaretten, „heus, als je me vijftien centen geeft, zal ik je niet verraden.”

„Maar ik heb ze immers niet? Als ik ze maar had . . .”

„Kun je niks verkwanselen van thuis?” Listig loerden Kees' ogen naar den ongelukkigen Jo, dien hij nu helemaal in zijn macht had.

Daar had Jo in 't geheel niet over gedacht. Want nog nooit had hij zo iets gedaán. Iets verkopen? Wat? Speelgoed? Een boek? Aan wien dan? Neen, dat deed hij niet. Dat durfde hij niet.

„Ik heb niks,” zei hij.

„Niks? Jo, denk eens goed. Heb jij niks? Ik heb laatst mijn konijnen nog verkocht. Heb *jij* er geen?” voegde hij er ineens bij. Jo schrok. Ja, hij had een konijn. *Witoortje* immers? Maar . . . nooit zou hij *Witoortje* mogen verkopen. En . . . als hij het deed, dan zou hij het geld toch aan moeder moeten geven voor zijn spaarpot.

„Nou?” drong Kees van Dam aan. Hij werd nijdig, dat Jo hem zo lang liet wachten. „Doe je 't?”

„'k Heb een konijn, *Witoortje!*”

„*Witoortje*? Wat 'n rare naam. Noem je 't zo? Verkoop het.”

„Ja, maar dat mag niet.”

„Van wie niet?”

„Natuurlijk niet van moeder.”

„Hoef je toch niet te zeggen?”

Jo keek Kees van Dam verbaasd aan. Wat bedoelde Kees? En . . . dan zou moeder het toch zeker merken, als *Witoortje* weg was?

't Begon Kees van Dam te vervelen.

„Nou, jij moet het maar weten,” zei hij, zich omkerend, „als ik morgenochtend vóór schooltijd de vijftien centen niet heb, zeg ik het!”

Hij keerde Jo de rug toe en liep weg.

Nog even keek hij om, en schreeuwde Jo toe: „Je weet 't, hè?”

Eerst wou Jo hem nog nalopen. Maar waarom? Hij kon hem tòch niets beloven. Hij hàd geen centen. En hij wist ook niet hoe hij er aan zou komen. En dus . . . zou Kees van Dam hem morgen verraden . . . o, wat voelde hij zich ellendig. Die nare Kees van Dam. Waarom was hij ook zo onvoorzichtig geweest met die stuiter! Die akelige stuiter, had hij hem maar dadelijk aan Wim teruggegeven, toen hij hem had gevonden. Nu werd 't hoe langer hoe erger! Nu wist hij geen raad. Mistroostig stapte hij voort. Alleen. En hoe verder hij liep, hoe meer zich de gedachte vastzette in zijn hoofd: ik mòet vijftien centen hebben.

Anders Neen, dat *mòcht* niet. Dat *wou* hij niet: door iedereen voor een dief uitgescholden te worden. Centen mòest hij hebben. 't *Moest*.

En al voortlopende begon hij een boos plan te beramen. Eerst schrok hij er van, maar langzamerhand begon hij het niet zó heel erg te vinden. En 't Kòn immers niet anders! Hij kon toch niet voor *dief* staan?

HOOFDSTUK VI.

Het boze plan uitgevoerd.

Toen Jo thuis kwam, waren Wim en Kris al lang thuis. Zij wisten gelukkig niets af van wat er onderweg en in school was gebeurd. En ook wisten ze niets van het boze plan, dat Jo bij zich zelf had gemaakt. Neen, gelukkig niet. En moeder wist er natuurlijk óók niets van af. En *niemand* wist er iets van af. *Niemand?* Welnee, het was het geheim van Jo alleen. Een diep geheim. Dat niemand wist. *Niemand?*

't Was, of Jo telkens die vraag in zijn oor hoorde fluisteren. En hij *wist* wel, dat hij zich zelf maar wat wijs maakte, dat er *Eén* was, die zijn booze plan, zijn diepe geheim *wèl* wist. God de Heere! Hij kènde Jo's geheim, zijn boos plan.

Maar Jo *wóu* er niet aan denken. Hij duwde die gedachte weg. Hij sloot zijn oor voor die stem. Hij kon toch niet voor *dief* staan?

't Eten wachtte al op hem. Maar 't smaakte hem niet als anders. Altijd maar moest hij denken aan Kees van Dams dreiging. Aan mòrgen en aan zijn plan.

Hij sprak niet. Hij at stilletjes door, maar met lange tanden.

Moeder keek hem aan. Wat was Jo stil. Hij zat maar te staren en zei geen woord. Ja, daar haperde iets aan.

„Scheelt er iets aan, Jo?” vroeg ze, toen hij zijn bord, nog halfvol, liet staan.

„k Heb geen honger, Moe. Mag ik nog wat naar buiten?”

„Ja,” zei moe. „Maar niet te ver weg lopen, hoor!”

Ze dacht: 't zal hem goeddoen, een poosje buiten te zijn. 't Is mooi weer, hij heeft de hele dag in school gezeten. Misschien heeft hij wat hoofdpijn.

Jo was al weg.

Nu zou hij zijn plan gaan uitvoeren, zijn boze plan. Ja, maar 't was toch wel een *slim* bedacht plan. Het zou hem redden. En niemand zou er van weten.

Hij ging naar het schuurtje.

Dáár moest hij zijn.

Maar alleen.

O, dat tróf. Wim speelde achter op de stoep met Suus. En Kris was met een paar jongens een eind verderop aan 't stoeien. 't Kon niet beter. Jo stapte het schuurtje binnen, regelrecht naar de muur, waar, aan de spijker, het hok hing, waarin Witoortje zat.

Er lag een zakje op de grond, waarin hij wel eens voer haalde voor de kippen. Hij nam het in zijn hand, bekeek het ja, dat zou wel gaan. Dat was wel groot genoeg.

Toen sloot hij de schuurdeur. *Dònker* moest het zijn. Niemand moest hem kunnen zien.

En het wàs donker. Maar hij kende de weg wel. En op de tast ging hij weer naar Witoortjes hok toe. Zijn hoofd gloeide. Zijn hart bonsde. Zou hij Ja, natuurlijk. 't Moest immers. Vooruit dan, niet flauw zijn. *Dèn*. *Dadelijk*. Toe, 't was zo gebeurd. En *dàn*, *dàn* zou zijn stelen niet uitkomen. *Dan*

Zijn vingers beefden, toen hij het houten werveltje losdraaide, waarmee het deurtje van Witoortjes hok vastzat. Het deurtje viel open. Zijn rechterhand tastte naar het konijntje, dat aan zijn greep trachtte te ont-

komen. Maar daar was geen kans op. Hij had Witoortje zó. Met een zwaai was het uit het hok. Hij hield het aan de lange oren een ogenblikje vast.

In zijn linkerhand hield hij het geopend zakje gereed. En . . . met een beetje moeite, na enige vergeefse pogingen, lukte het. Witoortje gleed in de zak, Jo hield zijn hand stevig om de krop en begaf er zich behoedzaam mee naar de deur.

Nu oppassen.

Op een kier opende hij ze. Hij gluurde naar buiten. Veilig! Niemand zag hem.

Het zakje met Witoortje erin stevig vasthoudend (want Witoortje scheen helemaal geen vrede te hebben met zijn nieuwe verblijfplaats en probeerde er weer uit te komen), begaf Jo zich nu naar buiten. Gelukkig, de weg was vrij. Onbemerkt raakte hij het erf af.

Ziezo, nu gauw aan de andere kant van de dijk gaan lopen. Daar zou hij vast geen mens tegen komen, daar liep haast nóóit iemand.

't Ging goed, 't ging heel goed.

En hoe verder Jo zich van huis verwijderde, hoe kalmer hij werd. 't Moeilijkste was gebeurd. Nu verder. Want hij wàs er nog niet. Op een twintig minuten van Jo's huis woonde Brandsen. Die man handelde in zo wat alle soort van gedierte. Alles kon je bij hem bekomen. Alles kon je bij hem kwijt. Kippen, ganzen, hazen, konijnen, honden . . . bij Brandsen kon je terecht. Waar hij alles vandaan haalde, en waar hij alles liet, geen mens wist het. Als hij met zijn ezelkarretje langs de huizen kwam, om negotie te doen, werden soms de vreemdste kopen gesloten.

Bij hem moest Jo zijn.

Hij stapte Brandsens erf op.

„Wat wou je?” vroeg hij nors.

't Was een echte rommel. Bij het pakhuis moest hij wezen. Ah, daar zag hij Brandsen al.

Die was in zijn pakhuis bezig een kip te plukken: de veren stoven in 't rond.

Jo stond voor de deur stil. Brandsen merkte hem niet op. Jo hoestte eens. Nog hoorde Brandsen niet. Wat harder dan, want Jo kreeg haast, hij wou zijn zaken doen, eer er iemand bij kwam.

Brandsen keek om.

„Wat wou je?” vroeg hij nors; hij hoorde niet tot de allervriendelijkste soort van mensen.

„'k Heb een konijn te koop,” zei Jo.

„Zo, 'k zal eens zien. 'k Kom zo bij je. Wacht maar even!”

Jo beefde. Zou het lukken? Zijn boze plan? En zou hij geld genoeg voor Witoortje krijgen? Geld genoeg, om aan Kees van Dam te geven . . . ?

Daar kwam Brandsen naderbij.

„Laat es zien!”

Jo deed het zakje open. Ruw graaide Brandsens grove knuist er in rond. In een wip had hij het konijntje te voorschijn gehaald en bekeek het opmerkzaam. Hij hield het op oogshoogte voor zich uit.

„Hoe oud is het?” vroeg hij.

„Zes weken!”

„Nou 'k geef je d'r twintig centen voor!”

't Was te weinig. Jo wist het ook wel. Witoortje was wel veertig waard. En o, hij had het zo graag gehouden. Hij was zo op Witoortje gesteld. Hij kòn het haast niet zien, dat Brandsen zo ruw deed met zijn konijn. Hij had het hem zo graag uit de handen gehaald, het weer in de zak gestopt en het teruggebracht in zijn eigen hokje in moeders schuurtje.

Maar hij moest immers geld hebben.

„Nou?“ vroeg Brandsen. „Gauw of niet. 'k Heb geen tijd!“

„'t Is goed,“ zei Jo.

„Hier dan. Pak an. Hou je hand dan op, denk je, da 'k hier een half uur blijf wachten?“ zei Brandsen ongeduldig.

Onderwijl had hij een deurtje opengemaakt van een groot hok, waar hij Witoortje in duwde.

Jo hield zijn hand op en Brandsen telde er twintig cent in: een dubbeltje, een nikkeltje en vijf centen.

„Dank je,“ zei hij.

Brandsen ging zijn pakhuis weer binnen, keek niet meer om. Even bleef Jo nog staan: hij zag Witoortje achter de tralies tussen een hoop ander konijnen. Toen trok hij gauw af. Het zakje vouwde hij op en stak het tussen zijn blouse.

Nu stapte hij op huis aan. Hij had het geld. Nu zou niemand weten, dat hij een dief was. Ja, dat had hij toch knap overlegd.

En als straks moeder merkte, dat Witoortje wèg was?

O, geen nood. Hij had zijn plan klaar. Hij had alles zo goed overlegd.

En toch sloeg zijn hart onrustig, toen hij het schuurtje weer binnentrad, het geld in zijn broekzak wegstopte. Waarom toch? Was zijn slimme plan al niet half gelukt?

HOOFDSTUK VII.

Al verder op 't verkeerde pad.

Jo kwam de kamer binnen.

Moeder was bezig kousen te stoppen. Ze keek even naar Jo, toen die haar groette.

„Al uitgespeeld?” vroeg zij.

„Ja Moe,” zei hij.

„Waar ben je geweest?”

„Aan de dijk,” loog hij.

„Zo, zijn Wim en Kris daar óók?”

„Nee Moe, 'k heb ze niet gezien.”

„En”

Daar kwam Kris binnenstormen.

„Moe, Moe Witoortje 't hok is leeg,” vertelde hij, hijgend.

„Wat?” vroeg Moe. „Is Witoortje”

„Weg,” vulde Kris aan. „Nergens te zien. Ik heb overal gezocht.”

„Maar dat kan immers niet,” zei Moe. „Hoe kan 't beestje er uit komen? Of een van jullie moet het hokje open hebben laten staan.”

„Nou, Moe, gaat u maar eens mee. Dan zal u het zelf zien,” raadde Kris.

Moeder stond op. Jo volgde haar langzaam.

„'t Lijkt wel, dat het jou niet veel schelen kan,” zei Moe verwonderd. Anders kon Jo bij 't minste opstui-ven. Nû scheen het, of hij er zich niets van aantrok.

„Ik kan het toch niet helpen,” zei hij brutaal.
Moeder keek hem eens aan. Hij sloeg zijn ogen haastig neer.

„Ik vind je al heel beleefd,” zei Moe.

Méér zei ze niet, maar er lag verdriet in haar ogen. Jo vòelde 't. Maar . . . hij kòn toch niet zeggen, dat hij het gedaan had. Dan kwam alles uit. O, die nare Kees van Dam! Die ellendige stuiter! Nu was Moe óók al boos op hem.

Hij zweeg. En volgde Moeder en Kris naar het schuurtje.

Ja, 't wàs zo. 't Hokje was leeg. 't Deurtje hing open.

„Hoe kòmt dat nu toch?” zei Moe nog eens.

Toen bedacht Jo iets.

„O, Moe, ik denk wel, dat ik 't weet. Het werveltje sloot niet zo goed. En nu is het zeker losgeraakt en toen is Witoortje er uitgesprongen. Misschien . . . zit het nog wel ergens in de schuur.

Kom, Kris, we gaan zoeken. Jij daar in die hoek, en ik hier. Misschien vinden we Witoortje nog wel. Toe, jò, zoek dan!” . . .

Ijverig zocht hij, ijverig zocht Kris. Natuurlijk werd het konijn niet gevonden.

„Wie is er na schooltijd 't laatst in 't schuurtje geweest?” onderzocht Moe.

„Ik ben helemaal niet in 't schuurtje geweest,” antwoordde Kris.

„En Wim?”

Wim was met Kris meegeweest, hij speelde op 't ogenblik nog met de buurjongens en wist van 't hele geval nog niets af.

„Ben jij hier geweest?” vroeg Moe aan Jo.

„Ja, eventjes, moe. Maar toen zat-ie nog in zijn hokje. 'k Begrijp er ook niets van. Kom, Kris, we gaan nog

even op 't erf zoeken, misschien zit-ie achter de takkenbossen, misschien heeft-ie al een hol gegraven, dat kunnen konijnen zo gauw. Kom, we gaan dadelijk buiten zoeken!"

Hij holde de deur uit, Kris hem na.

Maar natuurlijk was ook dit zoeken vergeefs.

Spoedig kwamen ze binnen, Moeder zag het wel: niets gevonden.

„'t Is wat moois," mopperde ze. „Waarom pas je er niet beter op? Je zag, dat het werveltje slecht sloot, waarom heb je het dan niet gemaakt of me gewaarschuwd? Jij bent ook geen beesten nut!"

Moeder was erg uit haar humeur.

Kris was het nieuws gauw aan Wim gaan vertellen.

Jo was nu met Moeder alleen in de kamer.

Een stem zei heel zacht in zijn hart: „Zèg het maar! Zèg het maar!"

Maar Jo dacht er niet over, dat te doen. Neen, alles liep goed. Niemand had er erg in, wat hij gedaan had. En nu ja, moeder mopperde wel wat, maar . . . ze zou het wel weer gauw vergeten. Nou . . . en 't was toch zeker zijn *eigen* konijn! Hij was er toch baas over! Moeder hoefde er toch zo'n drukte niet over te maken . .

Zó gingen Jo's gedachten. Als 't maar weer een paar dagen geleden was, och, dan dacht niemand er meer over. Dan was alles voorbij! En . . . *hij* hoefde niet voor *dief* te staan. Hij had zich maar fijn uit de moeite *gered*.

Ja, hij had zich fijn uit de moeite gered.

Maar hoe?

Door een nieuwe leugen! Kom, daar wilde hij niet over denken.

't Gevaar was afgewend. Alles was nu in orde!

HOOFDSTUK VIII.

Geen rust!

't Werd avond.

Moeder was met haar werk klaar.

Kleine Suus was naar bed gebracht. Wim sliep ook al, Jo alleen zat nog op, want Kris had wat hoofdpijn en was vast naar boven gegaan. Jo had de handen voor de oren, de ellebogen onder het hoofd; zó kon hij het best lezen. Hij had een mooi boek van Henk Voortman; de laatste tijd was er van lezen niet zoveel gekomen. Maar nu mocht hij nog een uurtje opblijven. Dat vond Moeder ook wel gezellig. Ze had het altijd zo druk; als ze klaar was gekomen met al haar druk werken, dan mocht ze graag haar beide oudste jongens een poosje bij zich hebben. Ze had dan de tijd ook eens met hen te praten over allerlei, waar overdag dikwijls weinig van kwam.

Jo deed dat ook heel graag. Hij vertelde meestal zijn wedervaren van de dag. Wat ze op school gedaan hadden; wat er in het dorp was gebeurd; wat hij onderweg had gezien enz. enz.

Nu scheen Jo weinig lust te hebben, om te praten. De vingers in de oren gestopt, zó zat hij daar. Al een paar maal had Moeder, die de krant had doorgelezen, wat aan hem gevraagd, maar Jo had heel kort geantwoord. En toen Moeder, die nooit leeg zitten kon, de breinaalden liet ratelen, had Jo zich geheel aan zijn boek gewijd.

„Zeker een heel boeiend boek,” dacht Moeder. Hij heeft nergens anders oog of oor voor.

Toch was Jo's aandacht niet gehéél bij zijn boek. Maar hij deed, alsof hij er geheel in opging. Want, deed hij dat nièt, dan zou Moeder wel een praatje met hem maken; dan zou hij wel moeten antwoorden; dan begon Moeder misschien nog eens over Witoortjes verdwijning en dáár waagde Jo zich niet aan. Dáárover wou hij liefst geen woord meer horen. En daarom zat hij zo over zijn boek gebogen!

Witoortje! Het scheen wel telkens met een kort sprongetje vlak vóór hem op het boek te zitten. Dáár, dáár was het weer. Zie, het spartelde in de zak; het worstelde om er uit te komen het keek hem zo smekend aan daar grepen Brandsens grote, ruwe handen het onbarmhartig bij de oren Och, wat zat hij toch te denken; hoe dwaas. Kon hij dat beest dan maar uit zijn gedachten wegdringen Kon hij maar naar bed gaan Dan zou moeder er vast niet meer over kunnen beginnen, en als je slaapt, vergeet je immers al die narigheid. Hij had nu toch lekker vijftien cent om aan Kees van Dam te geven. Diè zou nu zijn mond wel houden. En Henk Voortman zou er niets van weten. En de meester evenmin. En Wim niet, en Kris niet, en moeder niet Niemand!

Niemand? vroeg opnieuw de stem in zijn binnenste.

Maar o. Wat naar! Och, hoe kon hij toch zo kinderachtig zijn. Zijn *eigen* konijn had hij toch verkocht; 't was toch het zijne, en hij was er toch zeker baas van. En die centen waren óók van hem. En nou, hij zou best een nieuwe stuiter kopen voor Henk Voortman, en voor Wim óók wel. Zó gierig was hij niet. En dan was al dat andere vergeten; daar zou hij niet meer aan denken.

Maar alles wat Jo deed om nièt te denken aan zijn kwaad, bracht hem dit juist hoe langer hoe meer in de herinnering. Dàn moest hij toch echt maar zien in bed te komen. 't Was nog zo vroeg. Maar Wacht, hij kon zeggen, dat hij zo'n hoofdpijn had. Moeder zou dat wel geloven. En hij hàd immers ook wel een beetje hoofdpijn. 't Was eigenlijk ook geen leugen. Als hij nu toch graag naar bed wou. Dààr deed hij toch geen kwaad aan

„Moe, 'k wou wel graag naar bed gaan,” begon hij.

„Nu al?” vroeg Moer. Ze was dat niet gewoon van Jo; die bleef juist altijd graag laat op. Zou hem iets schelen? „Heb je al slaap?”

„N nee,” antwoordde Jo, „maar 'k heb zo'n hoofdpijn en dan gaat het misschien wel over.”

„Hoofdpijn?” informeerde Moeder. „Pas? Of heb je 't al heel de avond?” Dàn begreep ze zijn stilzijn wel. Een beetje bezorgd keek ze hem aan.

Jo merkte het. En 't hinderde hem toch wel wat, dat Moeder misschien zou gaan denken, dat 't erg was. Want dàt was het toch echt *niet*.

„O, niet zo heel erg,” zei hij, „maar ik wou toch wel graag gaan slapen.”

„Nu ga maar gerust,” stond Moeder toe. Zou Jo het zich zo aantrekken, dat zijn konijn weggelopen was?

„Trek het je maar niet zo aan, Jo, dat Witoortje weg is. Je kan het immers niet helpen!”

Ietwat schichtig keek Jo Moeder aan. Hoe begon Moeder nu zo ineens weer over Witoortje? Zou ze iets weten? Maar nee, dat kòn niet; onmogelijk! Waarom zei ze het dan? Hij begreep er niets van. Hij moest nu maar gauw naar boven gaan. Daar was het veiliger.

Hij antwoordde dus niet op Moeders troostreden. Wat had hij ook moeten zeggen? Nog meer leugens

opstapelen? Nee, nee, *niets, niets* meer er over. *Niets*. Hij moest het helemaal vergeten. Helemaal! Als Kees van Dam zijn vijftien centen had, was alle gevaar geweken. En dan nee, dan zou hij *nóóit, nóóit* meer zo iets doen. *Nóóit*.

Toen hij, voor naar boven te gaan, moeder naar gewoonte een nachtzoen kwam brengen, en moeder hem onderzoekend diep in de ogen keek, want ze was wel wat ongerust over zijn stilheid en zijn hoofdpijn, toen fluisterde *héél* diep in Jo's hart hetzelfde stemmetje weer, maar o zo zacht: *zèg* het maar, zeg het maar

Maar Jo zei het *nièt!*

Boven was het donker.

Het kleine vlammetje van het nachtpitje pinkelde schuchter op het tafeltje, dat ter zijde van Jo's ledikant stond. Hij kleedde zich gauw uit; hoe eerder hij onder de dekens lag, hoe liever. Dan kon hij slapen en al het nare van deze dag vergeten.

Zijn bijbeltje lag nog open, waar hij vanmorgen het had laten liggen. Bij vraag 110 van de Catechismus. Onwillekeurig keek hij er even in, voor hij het dichtklapte. Ja, daar stond het; 't was wel schemer, maar hij herinnerde het zich dadelijk: „God verbiedt niet alleen *dàt* stelen en roven” Met een haastige beweging sloeg hij het bijbeltje dicht; het bracht hem al het gebeurde weer te binnen. Stelen en roven. Ja, zei een stem, en liegen en bedriegen

Moèst hij er dan altijd en altijd weer aan denken? 't Was nu gebeurd; er was niets meer aan te veranderen. Maar *mòrgen*, *dàn* zou *àlles* in orde komen; dan kreeg Kees van Dam zijn vijftien centen; dan kocht hij voor Wim een mooie stuiter, dan zou hij er Henk Voortman

een geven; nu, dan was alles weer goed; dan kòn Kees van Dam niets meer zeggen, want dan had Henk immers weer een stuiter; ja en Witoortje? Nu, hij zou wel sparen, hard sparen, en als hij dan een kwartje had of zo, dan kocht hij weer een ander konijn; dan had moeder óók niets te zeggen. Dan was alles hélemààl in orde!

Zo maakte Jo het zichzelf wijs.

Maar met al zijn overleggen en plannen maken raakte hij toch de onrust niet kwijt, die hij zo graag wég hebben wou.

Zie zo; hij was klaar om in bed te stappen. Op eens bedacht hij, dat hij bidden moest. Hij had het bijna vergeten. Hij zou maar gauw, gauw zijn gebed opzeggen. Gauw-gauw, want hij was eigenlijk *bang* om te bidden.

Tot *God* spreken en dan gelogen en gestolen te hebben. En moeder bedrogen. Echt listig gelogen. Heel de dag door. En dan bidden

Maar zònder bidden, nee, dàt durfde hij toch ook niet. Gauw dan, neergeknield; de handen gevouwen, de ogen dicht:

O, Grote Christus, Eeuwig Licht,
Niets is bedekt voor Uw gezicht,
Die ons bestraalt, wáár wij ook gaan,
Al schijnt geen zon, al licht geen maan

Hij kòn niet verder. „Amen”, zei hij haastig. En toen o, wacht, zijn broek goed opvouwen en op de stoel leggen, anders vielen misschien het dubbeltje, het nikkeltje en de vijf centen er uit, en dan kwam alles misschien nog uit. Maar o schrik, toen hij de broek oppakte, om hem *veilig* neer te leggen daar

rolden twee centen uit de zak. In zijn zenuwachtigheid had hij de zakken met de opening naar beneden gehouden. De centen rolden rolden kwamen ze nóóit tot rust Zou moeder het niet horen? En wat moest hij dan zeggen Wat moest hij dan weer verzinnen? O, daar lagen ze, daar in die hoek Hij zou ze opzoeken; voorzichtig het lichtje op de grond gezet — goed gekeken — daar had hij er een en dàar onder het bed lag de tweede hij kon er haast niet bij gelukkig, diè had hij ook. Hij hield ze goed vast, zette het lichtje weer op zijn plaats en knoopte het dubbeltje, het nikkeltje en de vijf centen in de punt van zijn zakdoek en stak die diep weg in zijn broekzak.

Moeder scheen niets gemerkt te hebben, tenminste ze rièp niet.

Jo blies het lichtje uit en schoof diep onder de dekens.

Die nacht droomde hij akelig.

Hij zag Brandsen staan met Witoortje in de ene en een groot mes in de andere hand.

En Kees van Dam stond naast Brandsen

Jo wist geen raad En toen hij wou weglopen, kwam Brandsen op hem af met het grote mes in zijn hand en Kees van Dam rookte een grote sigaret, die hoe langer hoe groter werd vonken spatten er uit dikke rookwolken stegen op toen viel hij en hij hoorde de jongens roepen: Er onder dief! En roepen kon hij niet zijn keel leek dichtgeschroefd maar hij sloeg van zich af hij trapte naar zijn belagers, waar hij ze maar raken kon ha, hij zou ze leren met zijn vuisten sloeg hij er op in

„Jò, schei uit!” riep Kris boos. Hij lag naast Jo; wat mankeerde die toch? Waarom sloeg hij hem?

Jo schrok wakker. „Wat?“ deed hij verwonderd.
„Wat is er?“

„Ja, zeg, wat is er?“ zei Kris. „Je lijkt wel mal. Je ligt me maar te stompen”

„Nou, waarom” Maar Jo sprak niet verder. Hij was nu helemaal wakker. Hij had gedroomd een nare, akelige droom

„Ik droomde,” zei hij.

„Als je nóg es wat weet,” zei Kris. „Wel te rusten hoor, en hou je handen thuis!”

HOOFDSTUK IX.

Al maar verder!

Kees van Dam stond al op de uitkijk.

't Was nog pas half negen. Om negen uur begon de school. Maar hij moest er vroeg zijn. Hij was de weg opgelopen, die Jo langs moest komen. Hij wou weten, of Jo de vijftien centen had. Hij rekende er nog niet al te vast op. Maar je kon nooit weten. Die knul was zo bang als een wezel, dat het uitkomen zou van die stuiter. Dàt had hij wel gemerkt. Hij vond het flauw. Zó bang te zijn voor zo'n onnozele knikker. 't Was bespottelijk. Als 't hem was gebeurd nou, dan hadden ze hem maar uitgescholden voor dief. Dan mócht, voor zijn part, de meester het weten. Maar nóóit, nóóit zou hij doen als die Jo.

Vijftien centen! Had hij ze al vast maar. Hij kwam toch maar makkelijk aan geld. Of niet? Nu vijftien cent van Jo; ja, hij kon er wel op rekenen. En van morgen thuis? Ha! hoe hij zijn moeder had beetgenomen! Hij had een brood moeten halen en achttien cent meegekregen. En toen hij terugkwam, had hij verteld, dat hij een dubbeltje had verloren! Wat had moeder gescholden en geraasd; dat deed ze zo dikwijls. Wat gaf hij dáárom! *Hij* had weer een dubbeltje meer. Want het „verloren” dubbeltje zat in een hoekje van zijn broekzak! Nee, Kees van Dam wist wel aan geld te komen! Dat was maar zo even een kwartje op één

dag! Fijne sigaretten zou hij er voor kopen; en een stuk kwatta bovendien!

Ha daar kwam het zoete jongetje aan. Alléén. Jo liep hard. Zeker om de eerste te zijn, om Kris er buiten te houden, die natuurlijk niets weten mocht.

„Hèb je ze?“ schreeuwde Kees van Dam al van een eindje.

„Hèb je ze, zeg?“

Jo was dichtbij. Hij keek om, alsof hij bang was, dat iemand horen zou, wat Kees riep. De bangheid kijkt zijn ogen uit, dacht Kees.

„Jò, sta toch zo niet te roepen!“ zei Jo. „'k Ben niet doof!“

„'k Wil weten, of je ze hebt!“ zei Kees.

„Hou je grote mond maar,“ zei Jo nijdig. „Ja 'k heb ze.“

„Geef op dan!“

Kees hield zijn hand op.

„Eerst beloven, dat je 't niet zegt!“ drong Jo nog eens aan.

„Wat is hij toch bang, zo'n flauwerd,“ dacht Kees.

„Natuurlijk zeg ik het niet,“ beloofde hij. „Geef op nou!“

Even keek Jo om. Was er niemand in de buurt? Ja, in de verte kwamen Kris en Wim al aan. Gauw dus. Hij haalde zijn zakdoek te voorschijn, knoopte die los en telde in Kees' hand een dubbeltje en een nikkeltje neer.

Kees' ogen glinsterden. Hij liet de geldstukken bij het gestolen dubbeltje glijden.

„In orde,“ zei hij.

„Maar je houdt je mond!“ dreigde Jo nog eens. Hij vertrouwde Kees nog niet. Die Kees was vals genoeg, om 't toch nog uit te brengen.

Kees antwoordde niet eens. Hij stapte op het dorp aan. In het kleine sigarenwinkeltje aan het begin der dorpsstraat stapte hij binnen. Hij was daar al een bekende klant.

„Een doosje sigaretten van vijftien cent,” zei hij. Hij kreeg ze en betaalde.

Toen hij buiten kwam, stak hij een sigaret aan.

„Wil jij er ook een?” vroeg hij aan Jo. Hij was royaal, hij had nu sigaretten genoeg en ze kostten hem niets.

„Nee,” zei Jo, „’k mag niet roken!”

„Vraag jij dat dan? *Ik* mag ook niet. Wat kan mij dat schelen?” En hij dampte als een volleerd roker.

Nu kòn Jo gerust zijn. Kees van Dam had zijn centen. En had beloofd te zullen zwijgen. Geen haantje zou er meer naar kraaien.

En toch was Jo nièt gerust.

Want zijn geweten sprak. En hij wist veel te goed, dat hij kwàd gedaan had.

In school zat hij stil op zijn plaats. Hij had voor de overblijvende centen twee mooie stuiters gekocht. Eén had hij er stilletjes in Henk Voortman’s zak laten glijden. En de andere, net eender als de gestolene, zou hij vanavond „vinden” in het schuurtje, en aan zijn broertje, Wim, teruggeven.

Hij zat maar stilletjes zijn werk te doen. Zo ijverig was hij in lang niet geweest.

Op eens schrok hij.

Een der jongens, die met Kees van Dam ruzie had gehad voor schooltijd en zich nu wreken wou, stak de vinger op. Op meesters vraag, wat er was, riep hij: „Kees van Dam heeft vanmorgen sigaretten gerookt!”

’t Was een streng verbod, om bij de school te roken. De meester wou het volstrekt niet hebben. Wat de

jongens thuis deden, moesten de ouders zelf weten, maar bij school mocht het in geen geval.

Kees van Dam had het toch gedaan. Wat maalde

Toen hij buiten kwam, stak hij een sigaret aan.

hij om den meester „t Gaat hem niks an, of ik rook,” zei hij tegen de andere jongens, „t zijn toch zeker mijn eigen centen!”

En de jongens verklikten het niet. Ze kregen van
62

Kees van Dam óók wel eens een sigaret, of een snoeperij; Kees van Dam had altijd centen.

Maar nu bracht Jan van Delden het toch uit.

„Kees van Dam heeft sigaretten gerookt!”

Jo keek in eens op.

Hij schròk er van.

Hij voelde zich onrustig. Dat kon misschien slecht voor hèm aflopen.

De meester vond het klikken van Jan van Delden óók niet mooi.

Hij begreep heel goed, dat die het heus zo vreselijk niet vond van Kees van Dam, en het alleen maar zei, omdat hij ruzie met hem had en hem een portie straf wou bezorgen.

Maar daarom mocht hij, nu hij eenmaal wist, dat zijn verbod overtreden was, het er niet bij laten.

Hij riep Kees van Dam bij zich.

Jo volgde hem met angstige blikken. Zou het uitkomen, dat hij, Jo, aan Kees de centen gegeven had, waarvoor Kees de sigaretten had gekocht?

„Heb je sigaretten gerookt?” vroeg de meester.

„Nee,” zei Kees, „niks van an.”

„'t Is wel waar,” zei Jan van Delden, „'k heb 't zelf gezien.”

„Dat lieg je!” zei Kees, ruw.

„Een beetje minder, asjeblijft,” gebood meester. „En jij Jan, 'k had je nièts gevraagd.”

„Weet je 't wel goed?” vroeg hij opnieuw aan Kees.

„Heb je *niét* gerookt?”

„Nee,” zei Kees, stug.

„Wie heeft het nog meer gezien?” vroeg meester nu. Hij wou het weten. Hij geloofde stellig, dat Kees loog. Er moest nu eens een eind aan komen.

Er gingen een paar vingers omhoog.

Maar Jo's vinger niet. Hij wou Kees niet verraden, want dat kon immers gevaarlijk worden voor hem zèlf!

„Anders niemand?“ vroeg de meester nog eens.

En weer hield Jo zijn vinger terug.

Drie jongens hadden het gezien, behalve Jan van Delden. Ze moesten even mee buiten het lokaal. Kees zelf ook. Daar zou meester het wel uitzoeken, dan kon onderhand de klas rustig door werken.

Jo zat op hete kolen. Hoe zou dit aflopen? Nu weer dit nieuwe gevaar. Want als Kees bekende en vertelde van wien hij de vijftien centen had gekregen, dan moest hij, Jo, natuurlijk vertellen, waaróm hij dat geld aan Kees had gegeven, en waar hij het vandaan had gehaald, en dan kwam alles nóg weer uit.

Maar, Kees van Dam zou wel wijzer zijn, want dan moest hij zijn eigen kwaad óók vertellen. O, als Kees van Dam nu maar zei, dat het niet waar was, als hij nu maar dapper lóóg

Jo hoorde van zijn plaats af de stemmen van de jongens en van den meester in de gang. Kwamen ze nóg niet terug? Hij kon geen cijfer op 't papier krijgen, zo zàt hij er mee.

Daar ging de deur op een kier open.

Meester stak even het hoofd om de hoek.

„Jo van Vliet!“ klonk het.

Jo keek schichtig den meester aan.

„Kom eens hier!“

Jo gehoorzaamde. Met loden stappen ging hij naar de deur. Hij had een gevoel, alsof alles reeds verloren was. Hij durfde den meester niet aankijken. Het gonsde in zijn hoofd; hij voelde, dat hij rood werd. Hij stond op de gang. De andere jongens keken hem aan. Ook Kees van Dam. Wat was er toch?

„De jongens zeggen,” zei meester, „dat jij óók gezien hebt, dat Kees van Dam rookte. Is dat zo?”

Jo raakte in de grootste verlegenheid. Wat moest hij doen? Hij wist geen raad. Zei hij ja, dan sprak hij de waarheid; zeker, maar . . . wat zou Kees van Dam dan doen? Die was gemeen genoeg, alles te verraden.

Zijn ogen ontmoetten die van Kees; hij las er een waarschuwing in.

't Leek, of die ogen zeiden: „Weet wat je doet, Jo! Als je mij verraadt, verraad ik jou ook.” Hoe graag hij Kees ook een strenge straf gunde, nu moest hij oppassen, voorzichtig zijn.

„Nu?” vroeg de meester. „Krijg ik nog antwoord? Heb jij 't gezien?”

Nu moest hij wel antwoorden.

„Nee meester,” zei hij. Maar hij durfde den meester niet aanzien.

„Weet je dat goed?”

„Ja,” zei Jo.

„'t Is wèl waar,” zei een van de andere jongens. „Hij stond bij ons, en hij weet het net zo goed als wij. Hij kwam met Kees de straatweg af, en toen rookte Kees al.”

„Nu?” vroeg de meester nogmaals.

„'t Is niet waar,” zei Jo . . .

Hij was nu eenmaal begonnen. Hij moest nu maar doorzetten. Dan hoorde Kees van Dam toch, dat hij hem niet wou verraden. En . . . de rest kon hem nu helemaal niets schelen. Hij wou niet flauw zijn en Kees verraden.

Al die gedachten vlógen in een ogenblikje door Jo's hoofd.

Maar de meester liet zich niet om de tuin leiden.

„Dus die vier jongens staan allemaal te liegen? En

jullie tweeën spreken alleen de waarheid? 'k Geloof er niets van. Jullie bedriegt me. Allebei. Gaat maar allemaal naar je plaats. Om half twaalf wachten Kees van Dam en Jo van Vliet op me. Ik wil nog wel eens met hen praten. Vooruit!"

De deur ging weer open. En aangegaapt door de kinderen in 't lokaal, die brandend nieuwsgierig waren naar de uitslag, maar niets wijzer werden, traden de zes jongens weer binnen.

Daar zat Jo opnieuw in de grootste moeilijkheden. Hij had gedacht zich nu door alles te hebben heenge-slagen, en zie, nu dit weer. En 't was zo moeilijk! Hij moest nu wel door liegen. Anders kwam tòch alles uit. Als hij nu maar volhield, liep het misschien nog goed af.

En toch maar nu héél, héél zachtjes, zó, dat Jo het bijna niet meer hoorde, sprak het stemmetje van binnen: Zeg het maar, zeg het maar!

O, wat 'n nare boel. Hij zat voor zijn sommen, maar geen cijfer kwam op het papier. Tot hij opschrikte bij het horen van zijn naam; meester maande hem aan door te werken. Daar zette hij weer een paar cijfers neer; maar 'n heel eenvoudige deling wou maar niet uitkomen; hij had er zijn gedachten niet bij en merkte niet, dat hij al een paar malen achter elkaar had op-geschreven: $7 \times 8 = 68!$ Hij gaf het maar op! Die som kwam tòch niet uit. Waarom zou hij er zich nog mee bezighouden . . . Wat zou Kees van Dam doen? . . . Even omkijken O, daar zat-ie; zijn elleboog onder het hoofd, als gewoonlijk, boos voor zich uit te kijken. Daar ontmoeten zijn blikken die van Jo; hij knip-oogde tegen hem; 't was een teken van goede ver-standhouding; 't was of die ogen zeiden: dat hebben wij toch maar kranig gedaan, zeg! Niet verraden, hoor! Als jij mij niet verraadt, verraad ik jou niet!

Neen, verraden, hij zou het vast niet doen. Hij zou volhouden, dat hij 't niét had gezien. En al gaf de meester dan straf, nu, dat had hij er wel voor over! Misschien een hoop regels; misschien een uur schoolblijven, misschien, nu ja, wat kon het hem eigenlijk schelen ook; dàt had hij er gerust wel voor over! Dan was het uit! Dan kon hij gerust zijn! En hij zou immers wel zorgen, dat hem nooit meer zo iets overkwam!

Meester begreep Jo niet. Hij had hem altijd gehouden voor een eerlijken jongen. Toen hij zoëven Jo op de gang had geroepen, had hij gedacht, dat Jo dadelijk zou toegestemd hebben in wat de andere jongens zeiden; maar tot zijn verbazing was dat niét zo geweest. Van Kees van Dam wist hij, dat hij altijd lóóg, tegen beter weten in.

Toen het half twaalf was en de school uitging, moesten de beide jongens blijven.

De meester ging naar buiten om toezicht te houden bij de deur.

„Je mond houden hoor!” dreigde Kees van Dam.

Even voelde Jo neiging, om te zeggen „Nee!” Maar dat kòn niet meer. En, of hij het helemaal niet erg vond, zei hij, zo onverschillig mogelijk: „Natuurlijk!”

„Hij maakt ons niks,” beweerde Kees, „als we maar volhouden.”

„Natuurlijk niet,” zei Jo.

„'t Gaat hem niks an,” praatte Kees verder. „'k Zal roken, als ik wil, en dien flauwen knul, dien Jan van Delden zal ik later wel eens op z'n kop geven, daar kan-ie op rekenen, geloof dat maar!”

Jo dééd wel heel onverschillig, maar hij was het niet. O, hij voelde zich eigenlijk zo ongelukkig. Alles, alles, liep verkeerd!

Daar kwam meester binnen.

„Komen jullie allebei eens voor de klas,” zei meneer en zette zich op zijn stoel achter de lessenaar.

Ze kwamen. Jo, innerlijk bevend, Kees, met de handen in de zakken, slenterde onverschillig naar voren. Jo zag het. Hij vond het vreselijk brutaal van Kees, zó te doen, en met zo'n jongen deed hij nu samen!

„Handen uit je zak!” gebod meneer.

Traag kwamen ze te voorschijn.

„'k Wou je nog eens vragen, Kees,” zei meneer ernstig, „of je volhoudt, dat je niet hebt gerookt. Denk er om, dat je de waarheid spreekt. De andere jongens zeggen, dat ze 't gezien hebben. Maar bovenal: Eén is er, die alles weet en ziet. Zeg dus de waarheid, Kees!”

Kees wachtte geen ogenblik met antwoord geven.

„'k Heb het niet gedaan,” zei hij met zijn harde, ruwe stem. En hij keek den meester aan, recht in diens ogen, niet als een onschuldige, maar als een, die zeggen wil: je moet niet denken, dat ik bang voor je ben!

Meneer wendde zich van hem af. Hij had niet anders verwacht. 't Was niet de eerste maal, dat Kees loog tegen beter weten in. Al vaak had hij hem daarover onderhouden, maar het scheen, dat het niets uitwerkte. Kees bleef dezelfde.

„En jij, Jo?” vroeg meneer. „Heb jij gezien, dat Kees rookte? De jongens zeggen, dat jij met Kees mee kwam, toen hij al aan 't roken was. Zeg me de waarheid, Jo!”

Meester drukte sterk op de laatste woorden. En zijn ogen keken Jo zo ernstig en waarschuwend aan, dat Jo een ogenblik geneigd was, om te bekennen, dat hij gelogen had, dat hij wel degelijk gezien had, dat Kees rookte.

Maar dat duurde toch maar een ogenblikje. Kees

had zich geheel naar hem toegewend en keek hem met zijn harde, brutale ogen aan. „Denk er om!” schenen ze hem toe te roepen.

De meester zag het.

En voor Jo kon antwoorden, zei hij tegen Kees: „Ga jij even in het lokaal hiernaast. Straks zal ik je wel roepen!”

Hij wou Jo alléén hebben. Zonder Kees.

Even scheen Kees te aarzelen. Er flikkerde een valse gloed in zijn ogen. Toch ging hij maar. Zijn handen weer diep in de zakken gestrekt, slenterde hij onwillig naar de deur van het aangrenzende lokaal.

Met een boze slag trok hij de deur weer achter zich dicht.

Nu was Jo met den meester alleen.

Hij voelde zich nu nog minder op zijn gemak. En 't gevaar scheen hem veel dreigender geworden.

„Zeg het maar, zeg het maar!” Een heel klein ogenblik hoorde hij het stemmetje nog fluisteren. Zou hij er naar luisteren?

„Jo,” begon de meester, „ik geloof, dat je me hebt voorgelogen. Dat je wel degelijk gezien hebt, dat Kees rookte. Waarom doe je dat? Ik heb je altijd vertrouwd. Maar nu vertrouw ik je niét. Waarom wil je me bedriegen? Heeft Kees je wat beloofd, als je hem helpt? Of ben je bang voor hem? Zeg het me maar; zeg het maar eerlijk. 't Is beter ten halve gekeerd, dan geheel gedwaald. Jo, je weet, dat de Heere ons altijd hoort; dat Hij alles van ons weet. Toe, zeg nu de waarheid. Liegen is zònde, Jo!”

Met bonzend hart en kloppende slagen stond Jo voor den meester. Hij had willen roepen: „Ja meester, ik heb het gezien. Ik heb daareven gelogen.” Zijn kwaad brandde op zijn geweten. En nu de meester zo ernstig,

en toch zo vriendelijk tegen hem sprak, kòn hij zijn leugen haast nièt volhouden

Maar daar bedacht hij op 't zelfde ogenblik, met schrik, wat dan wel de gevolgen zouden zijn, als hij de waarheid sprak. *Dan kwam alles uit!*

Alles! Neen, hij was nu al zover gegaan; hij moest nu nog maar een stapje verder ook. Hij móest volhouden. Voor 't laatst! En dan dan was het gevaar immers voor goed voorbij. En dan, dan zou hij nóóit, nóóit meer zo iets doen

Al die gedachten *vlógen* door zijn hoofd, en

„Ik heb het niet gezien, meester,” zei hij.

Gelukkig, het was er uit. Hij had Kees niet verraden. Het zou niet uitkomen, van de stuiter, van Witoortje, van

Meester keek hem een poos lang aan. Maar Jo sloeg zijn ogen neer.

„Kijk me eens aan, Jo!”

Langzaam richtte Jo de ogen op die van den meester, die door hem heen schenen te dringen.

„Jo, ik waarschuw je nog éénmaal. God hoort je, jongen, heb je het niet gezien?”

„Nee, meester!”

Meester zuchtte.

Hij ging naar de deur en riep Kees weer binnen.

„Jullie houdt allebei vol, dat de jongens gelogen hebben. Nu, ik geloof die andere jongens meer dan jullie. Je krijgt allebei straf. Blijft om vier uur beiden zitten. Dan spreken we elkaar nader. Gaat heen!”

Ze gingen. Kees zo onverschillig hij maar kon: Jo als een geslagene. Toen ze buiten kwamen, zei Kees: „Lekker jò; tóch niks gezegd; wat kan ons dat poosje schoolblijven schelen! 'k Ga strakjes weer lekker een sigaret roken. Motje d'r ook één?”

„God hoort je, jongen, heb je het niet gezien?”

je schoolblijven? Waarom?” vroeg hij.

„Och jo, zanik niet; zo maar!”

Wim keek Jo vragend aan. „Zó maar? Moest je dan zo maar schoolblijven? Bij onze juffrouw nooit!” zei hij beslist. „Waar ga je nou naar toe? Naar den smid?”

„Nee,” zei Jo, korzelig. Wat liep die Wim vervelend te doen „Ga maar spelen, hoor. Strakjes kom ik terug.”

Meteen liep hij door en liet Wim staan, die van

Maar Jo zei niets terug. Hij liep in énen door. De overblijvers hadden hun boterhammen al op en speelden al buiten. Hij zou de zijne wel op een stil plekje buiten het dorp verorberen. Hij wou nu maar liefst alleen wezen, tenminste niet in gezelschap van Kees van Dam.

O, hoe haatte hij Kees! Die was van alles de schuld!

Zo'n gemenerd!
Zo'n afzetter!

Daar kwam Wim hem achterop.

„Jo, waar kom je vandaan? Moest

Jo's vreemd-doen niets begreep. Toen zocht hij maar gauw een kameraadje op.

En Jo liep wat rond. Hij slenterde het dorp uit. Hij wou alleen zijn. Met niemand praten. Hij had een hekel aan allemaal. Aan Kees van Dam 't meest; aan den meester ook; waarom moest die zo vragen? Hij had zelf toch niet gerookt. Hij mocht toch zijn vriend niet verklikken. Zijn *vriend*? Ja, hij hoorde dien tegen-spreker daar van binnen wel. Maar hij wou er niet naar luisteren. Hij *wóu* niet. . . .

Maar daar buiten in de stilte beviel het hem ook al niet. 't Was of hij *dáár* juist *nérgens* aan denken kon, dan aan zijn kwaad. Want kwaad wàs het. Echt kwaad. Had hij zich maar niet met dien Kees van Dam ingelaten. Was hij maar voorzichtiger geweest met die stuiter. . . . En weer gingen zijn gedachten het cirkeltje rond. . . . Och, wat ellendig, dat hij daar nu maar altijd door aan denken moest. — Weet je wat, hij ging naar het dorp; er zouden nu wel jongens bij school zijn; dan ging hij spelen; dan vergat hij het wel, dat nare.

Even nog zijn boterham opeten; gauw maar, *dáár*, bij dat bosje.

Hij zette zich neer; maakte de zak open, waarin zijn twaalfuurtje altijd geborgen was. Zou hij bidden. . . hier buiten? Zou niemand het zien? Hij vond het zo raar, buiten te gaan bidden. Hij keek eens rond. . . . neen, er was niemand. Dan maar gauw, gauw *gebeden*? Hij dacht er niet bij na; hij zei in zijn gedachten gauw de regels van zijn gebed op. . . . zo, dat was klaar. Nu voortmaken en dan naar school. . . .

Wat hinderde hem toch? Wat maakte hem zo gejaagd? Waarom haastte hij zich zo? 't Was toch zo heerlijk buiten. Zo mooi zonnig. De vogels in het

bosje hipten en sprongen zo vrolijk tussen de takken. Kijk, dáár een haasje hipte weg van tussen de struiken. Hoe kwam die hier? Wat 'n lange oren 't leek *Witoortje* wel. Witoortje en, mèt dat hij het dacht, begon zijn hart sneller te kloppen. Witoortje die was hij ook al kwijt die zat bij andere konijnen bij Brandsen in het grote hok die was misschien al bij Brandsen op de kar die was misschien al weer aan een ander verkocht

Zie, daar was hij nu alweer bezig met dat nare, dat vervelende moest hij daar nu *altijd* aan denken? . . .

Hij ging weg hoor; 't was hier zo stil; hij hield daar nu niets van. Zijn laatste boterham stopte hij maar weer in de zak, knoopte die dicht en stond op. O Hij had nog niet eens gedankt nee hij deed het maar niet daar kwamen jongens aan — als die het zagen vooruit maar!

Bij school waren al heel wat jongens. Ze speelden krijgertje. „Mag ik ook meedoen?” schreeuwde hij.

„Ja,” riepen ze. „dan ben jij 'm!”

„Ook al goed!” riep hij, uitgelaten.

En in woeste vaart stooft hij de jongens na. Ha, dat was fijn. Heerlijk! Zo nergens aan denken; spelen, draven, schreeuwen, heel wild en woest zijn

Hij kreeg er een kleur van. Hij scheen vanmiddag veel harder te kunnen lopen dan anders, hij holde maar door. Al gauw had hij er een paar getikt, maar hèm, nee hoor, hèm konden ze zo makkelijk niet krijgen.

't Werd een heel wild spel. Dolle pret hadden de jongens. Zó ging het nog eens ècht. Toe maar, overal maar op en door. Nergens voor stilstaan; al loop je eens een anderen jongen of een meisje in je vaart omver, nou, dan moeten ze maar uit 'r ogen kijken. — Vooruit!

„Ik bèn 'm!” schreeuwde Jo weer. En woest wervelden de jongens door elkaar, zo woest, dat ze niet eens merkten, dat de school weer begon. De meester stond al bij de deur. Zij zagen hem niet, zo dol-prettig vonden ze hun spel. Tot meester in de handen klapte en hen wenkte te komen.

Daar stormden ze aan, met kleuren als boeien, de petten scheef op het hoofd of in de hand geknepen. En pret, dat ze nog hadden; joelend en door elkaar schreeuwend naderden ze nu de ingang. Jo had het hoogste woord

Meester zag het. Hij begreep het niet. Hoe kon die Jo zo zijn! Want Jo, dat geloofde hij stellig en zeker, had hem, ook na de ernstige vermaning, met stalen gezicht vóórgelogen. En nu Hij scheen er zelfs niet meer aan te denken. Hij scheen in het minst geen berouw te gevoelen. Dat had meester niet kunnen denken, dat Jo zó'n ruwe, onverschillige jongen was!

Maar toen Jo in de school tot bedaren kwam, toen heel de klas straks rustig taalwerk zat te maken, toen de wilde pret vergeten was, toen kwam in Jo's hart de onrust weer, telkens als hij meester tersluiks aanzag; telkens als hij Kees van Dam's valse ogen ontmoette . . .

Toen het vier uur was, moesten Kees en hij blijven zitten. Ze kregen ieder een blad papier en moesten heel netjes en langzaam vijf en twintig maal schrijven: *Ik mag niet liegen.*

Jo schreef zo mooi hij kon. Dan was hij er het gauwste van af. En dan had hij toch zijn straf gehad Dan was alles weer in orde

„Ik mag niet liegen.” Die mooi geschreven regels schenen hem aan te kijken. Daar stond het nu al tien, al zestien maal: *ik mag niet liegen.* Het leek wel of die

letters *dreigend* hem aanstaarden. Ik mag niet liegen
Van wien niet? En hij hoorde meesters stem nog
naklinken in zijn hart, ja 't was of hij het wèrkelijk
hoorde, of het hem in het oor werd geroepen: God
hoort je, jongen!

Het was stil geworden in de klas. Alleen hij en Kees
van Dam zaten daar nog. Buiten in de dorpsstraat
klonk af en toe het geluid van spelende en kibbelende
jongens. De gordijnen waren dichtgeschoven, de zon
kwam juist tegen het eindigen van de schooltijd op
de ramen. Leeg waren alle banken op die twee na.

Alles leek nu anders dan gewoon. En vóór aan de
klas, achter de lessenaar op zijn hoge stoel, zat de
meester. Hij corrigeerde de taalschriften. Maar Jo
vòelde het, al keek hij niet op, meesters ogen zochten
telkens en telkens hem weer op.

Wat vond hij het benauwd in het bijna lege, stille
lokaal. Had hij zijn regels maar af. Maar 't moest
móói geschreven zijn, dit strafwerk. Anders, hij wist
het, kon hij weer van voren aan beginnen.

Kees van Dam was al gereed. Die had er maar op
los geschreven. Wat kon hem het schelen! Ja, hij zou
het nog netjes doen ook; kun je geloven!

Vooruit hoor; hoe eer af, hoe beter.

Hij zat al met zijn vinger omhoog.

„Wel?” vroeg de meester.

„'k Heb z' af!”

Geen woord méér. 't Scheen Jo toe, dat Kees dat
met opzet zó zei.

„Wat belieft je?” vroeg meester, die het zeer goed
had verstaan.

Zonder blikken of blozen, herhaalde Kees: „'k Heb
z' af!”

Meester antwoordde hem niet. Hij liet hem zitten.

Kees, onverschillig, wierp zich lui achterover in zijn bank, een elleboog onder het hoofd, en keek den meester onbeschaamd aan.

„Kom hier maar een poosje staan,” klonk het van achter de lessenaar.

Traag kwam Kees overeind; toen slenterde hij, de handen in de zakken, naar voren, en bleef daar schuin leunend tegen de banken, staan. Hij wendde zijn hoofd half om naar Jo en knipoogde eens.

Jo zag het wel. Hij had het hele gebeuren, tersluiks op zij glurend, gevolgd.

Wat 'n onbeschofte jongen vond hij dien Kees. En die knipoogde tegen hem. Hij deed of hij niets ervan merkte. Bah, hoe laag! En met zó'n knul deed *hij* nu mee, om den meester te bedriegen. Met zó'n knul! Maar . . . daar op eens grimden hem zijn eigen zwarte letters op het mooie blanke vel weer aan: *Ik mag niet liegen . . .*

Was *hij* dan zoveel beter? *Hij?* . . . Wat had hij al niet gedaan . . . *zijn* regels kwamen óók af. Hij moest ze laten zien. Meester had geen aanmerkingen.

„Je kunt naar huis gaan, Jo van Vliet!” zei Meester. Méér niet.

Zijn stem was niet vriendelijk als anders. Hij zei het kort en stroef. En hij keek Jo strak aan.

Jo sloeg zijn ogen neer.

Hij groette den meester en vertrok.

Hij voelde zich heel verlicht, toen hij de gang doorstapte; de vrijheid in, Zie zo: nu maar nergens meer aan denken. 't Was nu gelukkig voorbij. Hij had immers zijn straf gehad; hij had netjes zijn regels geschreven. Hij was niet brutaal geweest, als Kees van Dam.

Nauwelijks buiten de school, zette hij het op een lopen. Anders kwam Kees van Dam hem straks misschien nog achterop. En . . . met dien valserd wou hij *niets, niets* meer te doen hebben. *Nóóit, nóóit* meer! Gauw naar huis nu!

HOOFDSTUK X.

Een beste jongen?

Bij de deur kwam Kris hem al tegen.

„Moeder is ziek, Jo!” zei hij met een ontsteld gezicht.

„Moeder ziek?” stamelde Jo. „Vanmorgen was Moe toch nog goed?”

„Daarom kan Moe nou toch wel ziek zijn!” weerlegde Kris.

„Erg?” vroeg Jo nog, terwijl hij zijn klompen uitstommelde op het klinkerstoepje voor de deur.

„'k Weet niet,” zei Kris „Moeder ligt op bed. En we moeten heel stil zijn!”

„Waar ga jij nou naar toe?” vroeg Jo, daar Kris naar buiten kwam.

„Even buurvrouw roepen; Moeder heeft het gezegd.”

Met kloppend hart ging Jo naar binnen. Moeder ziek! Zou 't erg zijn? Moeder lag anders *nóóit* te bed. En waarvoor moest buurvrouw komen?

Hij ging zachtjes naar binnen. Achter in de kamer was de bedstee, waar Moe altijd sliep.

„Dag Moe,” groette hij. Hij boog zich in de bedstee. „Bent u ziek?”

„Ja, Jo, ik kon het niet langer òp houden.”

„Hebt u pijn, moe?”

Hij hield zo veel, zo heel veel van zijn moeder; haar ziek-zijn maakte hem angstig.

„'k Heb 't vreeslijk in mijn hoofd. Buurvrouw zal

straks komen en jullie eten gereed maken. Hou jij nou de kleintjes wat stil, Jo? Dan kan ik rustig liggen; misschien ben ik dan weer gauw beter."

"Ja Moe," beloofde Jo gewillig. Hij wou wel alles doen, wat hij kon, als Moe maar gauw beter was. „Is de dokter nog geweest?" vroeg hij nog.

"Nee," zei Moe, „'k wil het vannacht nog eens afzien. Als het morgen niet wat minder is, moet hij maar eens komen."

"Ja, moe!"

Hij streelde Moe met zijn hand teer over het voorhoofd. „Arme Moe," dacht hij.

Moe zag wel, hoe bezorgd Jo was.

"Wees nu een flinke jongen," vermaande ze. „Niet kibbelen hoor met de kleintjes. Jij bent immers mijn grote, beste Jo!"

En toen wenkte ze hem, van de bedstee weg te gaan. Ze sloot de gordijnen, om stil en rustig te kunnen liggen.

Jo kleurde. Moe noemde hem haar *besten* Jo!

Ze moest het eens weten, hoe hij haar belogen en bedrogen had! Ze moest het eens weten van Wit-oortje en van zijn liegen deze dag op school!

Hij voelde zich ongelukkig.

Kris kwam met de buurvrouw, vrouw Krijger.

"Zo," zei buurvrouw, „ben jij daar ook, Jo? Nu, dan zal ik vlug jullie eten opzetten. Dan kunnen jullie beginnen; je zult wel honger hebben, hè? En dan maar heel stil wezen voor je moeder, hoor. Ze heeft het zo in haar hoofd."

Vrouw Krijger was dadelijk druk in de weer. Jo vond het vreemd, buurvrouw in hun huis. Toch was het wel aardig van haar, dat ze zo inspringen wou.

Jo ging Kris en Wim roepen. Kleine Suus speelde

bij de buurvrouw in huis. Die had vrouw Krijger maar meegenomen vanmiddag, om het Moe wat rustiger te maken.

„Suus eet bij mij,” zei buurvrouw. „Strakjes kom ik ze wel naar bed helpen.”

Kris en Wim kwamen gauw binnen. Ze hadden trek. Zo'n heerlijk prakje smaakte wel, als ze uit school kwamen.

Maar, toen ze met hun drieën alleen aan tafel zaten, ieder met zijn bord voor zich, vonden ze het toch heel vreemd. En het eten leek hun zo lekker niet toe als anders.

„Bid jij maar, Jo,” zei Moeder.

Buurvrouw was weer weggegaan. Die had in haar eigen huishouden ook de handen vol.

Jo bad. Anders deed Moe dat altijd. Nu moest hij.

Wim en Kris keken hem zwijgend aan. 't Was toch zo vreemd vandaag.

De maaltijd begon. Ze deden hun best. Maar Jo kon haast niet eten. Hij had weinig trek. Gedurig moest hij maar naar de bedstee kijken, waar Moe lag.

Toen ze klaar waren, moest Jo lezen. Dát mocht hij wel méér.

En de jongens kibbelden in 't geheel niet. Ze waren stil en eerbiedig.

Straks kwam buurvrouw de vaat wassen.

„Kom,” zei Jo, „nu gaan jullie nog een beetje spelen buiten, hé? Dan pas ik onderhand op Moeder.”

Wim en Kris waren met deze schikking tevreden. Ze moesten beloven niet ver weg te gaan.

„En dadelijk komen hoor, als je geroepen wordt,” zei Moe van achter de bedsteegordijnen.

„Ja, Moe, ja!” beloofden ze grif.

Toen gingen ze naar buiten.

Maar Jo bleef in de kamer. Alleen bij Moe!

Hij vond het niets prettig. En toch . . . hij voelde zich gróót. Hij was nu zoveel als in Moe's plaats. Hij moest nu in huis blijven, niet voor straf, maar omdat hij de *grootste* was. Dat streeelde hem.

Wat zou hij nu gaan doen? Natuurlijk moest hij *stil* wezen. Want moeder moest het rustig hebben, heel rustig.

Maar *stil* zijn, rustig *niets*-doen, dat *kòn* hij niet. Onmogelijk!

Een ogenblikje zàt hij. Maar het rustig tikken van de oude hangklok met haar lange, lange slinger scheen hem dingen te zeggen, die hij niet graag horen wou. Het was hier bijna zo stil als straks in de school, toen hij met den meester en Kees van Dam er alleen in was. Deze stilte benauwde hem. Herinnerde hem aan zijn kwaad.

Wacht, hij zou wat gaan lezen. Dan vergat je een heleboel nare dingen. Hij had nog een boek te leen van buurvrouw. Daar zou hij maar eens in beginnen.

Hij haalde het boek van het rekje en schoof zijn stoel dicht bij de tafel, om zo, de handen onder het hoofd, de vingers in de oren gestopt, te gaan lezen.

Eerst even kijken, of Moe soms iets nodig had. Op zijn tenen sloop hij naar het bed, schoof de gordijnen zachtjes opzij en keek tussen de kier naar Moe. Ze sliep. Tenminste, ze had de ogen gesloten, en ze bewoog het hoofd niet, toen Jo naar haar keek.

Zie zo, nu kon hij gaan lezen.

Onhoorbaar schoof hij de gordijnen weer dicht en ging naar de tafel.

Pas zat hij, juist gereed om te beginnen, toen Wim de deur van de kamer openduwde en met zijn hoog stemmetje riep: „Zeg Jo, Witoortje is bij Brandsen.

Piet van Delden zegt, dat die het vanmiddag op zijn kar had. Hij heeft het zelf gezien”

Jo had Wim niet laten uitspreken. Nauwelijks had Wim Witoortjes naam genoemd, of Jo was op hem toegesprongen.

„Niet zo hard schreeuwen, Wim!” had hij boos zijn broertje toegeduwd. „Moe slaapt immers, nu zal je Moe wakker maken!”

En hij had Wim haastig de deur uitgeduwd, het portaalje in.

Wim was helemaal uit het veld geslagen. De gedachte, dat Witoortje gezien, ontdekt was, had hem zo vervuld, dat hij geheel had vergeten, dat hij stil moest wezen.

Maar buiten vertelde hij opgetogen, en met drukke gebaren, nog eens aan Jo, al wat Piet van Delden hem had gezegd.

Jo werd beurtelings rood en bleek. Hij kon in 't eerst niets zeggen.

„Ben je er niet blij om, Jo?” vroeg Wim. „Nou gaan we Witoortje terughalen, hé? Dan zeggen we 't tegen Brandsen, dat het van ons is. En dan zal hij het wel teruggeven, hè?”

Zeker is Witoortje naar Brandsen toegelopen, en die heeft het zeker gepakt, hè? Maar 't is natuurlijk van ons. En hij móet het teruggeven, natuurlijk. 't Is toch niet van hem”

Zo praatte Wim, opgewonden en druk, over de gewichtige ontdekking.

„Och, jò,” zei Jo, die van zijn eerste schrik bekomen was, „geloof dat niet. *Ik* geloof er niks van. Die Piet van Delden zegt maar wat, om je voor de gek te houden.”

„Niet waar,” protesteerde Wim, „hij heeft het zelf gezien, en Brandsen wou het voor veertig centen aan

Piet zijn vader verkopen. Maar die wou niet, want ze hebben zelf konijnen."

Even dacht Jo: Wat 'n gemenerd, Veertig cent! En hij heeft het van mij gekocht voor twintig! Maar dat was maar heel even. De vrees, dat zijn leugens uitkomen zouden, deed hem op hoge toon zeggen: „'t Kan niet. Denk je, dat Brandsen zó maar een konijn zou houden? Nee hoor, en er zijn immers zovéél konijnen net als Witoortje. Die Piet van Delden is *altijd* zo'n praatjesmaker"

't Viel Wim tegen.

Hij had gemeend, dat Jo opgetogen zou zijn. Dat hij dadelijk met hem naar Brandsen zou gehold zijn, om Witoortje terug te halen. En nu *gelóofde* hij het niet eens.

't Viel Wim erg tegen.

„'t Is *tòch* waar," zei hij, en liep weg. Dan moest Jo het maar weten.

Maar dan ging hij het tegen Kris zeggen, en dan zouden hij en Kris wel naar Brandsen gaan en Witoortje terug vragen. Want Witoortje *was* bij Brandsen, dat geloofde hij stellig, en het *was* van *hèn*. Dan moest hij het toch terug halen!

„Wat ga je nou doen?" riep Jo hem achterna. Hij zag Wim ineens zo beslist weghollen, wat ging die doen?

„Met Kris naar Brandsen om Witoortje!" schreeuwde Wim vastbesloten.

't Bloed steeg Jo naar 't hoofd.

Dat *mòcht* niet. Dat *mòcht in geen geval*. Die ellendige Wim. Waar bemoeide die hummel zich mee! Zó zou alles uitkomen, heel zijn slimme plan viel dan in duigen, en moeder kwam dan gewis alles te weten.

Hij holde Wim na. Bij het schuurtje had hij hem ingehaald. Hij greep hem bij de arm.

„Hier Wim!“ hijgde hij.

„Wat moet je?“ riep Wim. „Ik doe je toch niks!“

„Nee, luister nou es, ik moet je wat vertellen, toe luister nou!“

Hij hield nog altijd Wim, die zich trachtte los te rukken, stevig vast.

„Nou, wat dan?“ vroeg Wim.

„Ga dan eens mee in 't schuurtje!“

„Waarom?“

„Dat zal je wel zien. Toe dan!“

Wim werd nieuwsgierig. Wat had die Jo tòch? Wat deed hij vreemd! Wat zou er toch zijn?

„Goed,” zei hij. En hij volgde Jo naar binnen.

„Hoor es,” begon Jo op fluisterende toon, „je moet er niets van geloven hoor, wat Piet van Delden vertelt. Er is niets van aan. Het kàn niet. En als Moe het hoort, dan krijgt ze er nog maar moeite door. Dan gaat ze daarover liggen denken, en dan krijgt ze nog meer hoofdpijn. Dat wil je toch niet? *Ik* zal morgen zèlf wel eens gaan kijken bij Brandsen, maar ik weet wel zeker, dat het niet waar is!“

Wim had geluisterd. Dat het voor Moe slecht zou zijn, nee, dat wou hij niet graag. En als Jo dan zelf ging kijken, dan kwam alles gauw in orde.

„Je zal het wel zien,” zei hij. „Ga je dan morgen?“

„Ja hoor. En dan moet jij het nu maar tegen niemand vertellen, want als het eens niet waar is, dan hoort Brandsen het misschien, en dat is een kwaje kerel, hoor. Als die het hoort, krijg je!“

Wim werd bang. Dáároveň had hij nog niet gedacht. Van dien Brandsen moest hij niets hebben, hij zou dan maar zwijgen.

„Kijk es,” zei Jo, uit zijn zak een mooie stuiter halende, „kijk es, Wim! 'n Mooie, hè?“

Wim vergat Witoortje bij het zien van de stuiter.
„Zo één heb ik er eens verloren, weet je nog wel, Jo?” praatte hij.

„Ja, en deze mag jij hebben. Die is voor jou.”

„Echt?”

„Ja zeker, hier, neem hem maar. Maar verlies hem nou wéér niet!”

De knikker lag al in Wims hand, die hem opgetogen bewonderde.

„Ga er maar mee spelen, Wim. En . . . niets over Witoortje zeggen hoor!”

„Nee,” beloofde Wim.

Hij ging met zijn stuiter een speelkameraad opzoeken.

Jo ging naar binnen. In huis. Ziezo, dát onweer was afgedreven. Als Wim nu maar zweeg. Hij wist niet, hoe hij anders zich moest redden. 't *Blééf* maar duren. 't *Hield* niet op. Als Brandsen nu maar gauw Witoortje verkocht, dan was alle gevaar verdwenen.

Maar gerust was hij er toch niet op.

In huis was het stil. Moeder sliep. Hij zag het, toen hij heel voorzichtig naar de bedstee sloop. Gelukkig, moeder had zeker toch niets gehoord. En . . . Wim zou wel zwijgen. Morgen moest hij naar Brandsen. Nu ja, hij zou dan wel net *døen*, *alsof* hij er geweest was en Wim wat wijsmaken!

Hij nam zijn boek en begon te lezen. Eerst vlotte het niet. Maar eindelijk was hij verdiept in de geschiedenis, zó dat hij niet eens Moe hoorde, die hem riep. Ze riep nog eens, wat harder.

„Ja Moe!” schrok hij op. En was al bij het bed.

„Geef me eens een glaasje water,” verzocht Moe.
„Ik heb zo'n dorst.”

Jo kwam er gauw, gediensig mee aan. Moe dronk met gretigheid.

„Wat had Wim daareven toch?“ vroeg Moe. „Wat praatte hij toch van Witoortje?“

Jo kreeg een kleur. Wat moest hij zeggen? Alles bekennen? Maar . . . dat kon hij *nu* toch niet doen? Dan zou Moe zo diep bedroefd zijn. Dan werd ze zeker erger. Nee, *dàt* kòn niet.

Nù niet. *Later* misschien, als ze wat beter was . . .

Die gedachten vlógen door zijn hoofd.

„Och Moe, 't was niets hoor. Hij wou naar Brandgaan vragen, of die soms Witoortje had!“ zei hij.

„Hij heeft het toch zeker niet gedaan?“ vroeg Moe. „Wat zou die man wel denken, dat we hem voor een dief hielden!“

„Nee,“ zei Jo, „ik heb hem gezegd, dat 't niet mocht. En ik heb hem een mooie stuiter gegeven, om mee te gaan spelen, en dat heeft hij gedaan.“

„Je bent een beste jongen, hoor!“ prees Moe. Ze vond het heerlijk, dat ze zo op Jo aan kon. En dat die zo goed was voor zijn kleine broertje en zo lief met hem kon omgaan.

Jo kleurde bij die loftuiting. Moe dacht, dat het uit blijdschap was. Maar dat het een blos van *schaamte* was, nee, *dàt* kòn Moe ook niet denken.

„Ga U nu maar weer stil liggen,“ raadde Jo, bezorgd. „*Ik* zal strakjes Wim en Kris wel helpen, en buurvrouw zal voor Suusje zorgen, Moe!“

Moe keek hem dankbaar aan. Wat 'n zòrg was hij toch. Ze streelde zachtjes zijn hand en gaf er een kus op. Toen ging ze stilletjes liggen.

O, wat had Jo het moeilijk. Want, hij vòelde het als een gróót kwaad: hij was bezig zijn lieve moeder te bedriegen, nu al een paar dagen aan één stuk, schandelijk te *bedriegen*!

Wat deed hij die avond zijn best. Hij was zo vrien-

delijk, zo behulpzaam voor Kris en Wim en Suus. Niets was hem te veel.

En Moe, die niet slapen kon, hoorde en zag het alles aan van haar bed. O, wat was ze dankbaar, dat die Jo zo flink, zo ferm, zo lief was. En wat was hij bezorgd voor háár! Zeker, 't was haar beste Jo.

HOOFDSTUK XI.

Kan hij nog terug?

Toen de anderen naar bed waren, bleef Jo nog een poos op. Hij zou straks de deuren sluiten, de lamp uitblazen en al die werkjes doen, die anders Moeder altijd verrichtte, voor ze slapen ging.

Moeder lag nog maar steeds stil; Jo had een natte doek op haar voorhoofd gelegd, dat was wel goed, had buurvrouw gezegd. En telkens weer ging hij bij de bedstee horen, of Moe soms iets nodig had. Maar ze had nergens behoefte aan dan aan rust.

Zo had Jo het heel stil. De klok wees al negen uur. Moe was een poosje geleden ingesluimerd: hij durfde haar niet wakker maken. En zó maar, zonder iets te zeggen, naar bed gaan, dàt wou hij óók niet.

In lezen had hij geen lust meer. Zo zat hij half dommelend bij de tafel en luisterde naar het eentonig getik van de oude hangklok.

Toch, hòe rustig het nu was in huis, hoe Moe hem ook geprezen had, rustig in Jo's *hart* was het niet.

Nu het weer zo heel stil om hem heen was, kwam alles, wat deze dag was gebeurd, weer zo helder voor zijn geest. En met een lichte schrik herinnerde hij zich, dat hij Wim had beloofd, naar Brandsen te gaan, om naar Witoortje te vragen.

Natuurlijk, dat zou hij *niet* doen. Dat kòn immers

niet. Maar, Wim zou er zéker naar vragen: die was altijd zo op Witoortje gesteld geweest.

En . . . ja, dan schoot hem niets anders over, dan maar te doen, *alsof* hij naar Brandsen geweest was, dan moest hij dien kleinen wijsneus maar wat op de mouw spelden.

Och ja, dat was makkelijk genoeg, zo'n kleinen jongen wat wijs te maken!

En toch hij was niet rustig. Al kon hij Wim tevreden stellen en het zwijgen opleggen, hij kon zijn *geweten* niet tevreden stellen, hij kon dat *geweten* niet het zwijgen opleggen Hij kon *God* niet bedriegen, al had hij het Moeder en Wim en den meester gedaan . . .

Nu, in de stille, doodstille kamer, nù voelde hij het dubbel, dat hij *op een verkeerde weg* was.

Maar hij kon immers niet *terug*? Dan moest hij alles bekennen; alles! En wat zou Moe dan wel zeggen? En de meester, en Wim en Kris! O, hij durfde er niet aan denken! Als hij nog alleen met Moe te maken had! Maar zijn kwaad had hem omstrengeld als een keten, en hij kon er zich niet meer uit losmaken. Hij voelde zich ongelukkig, . . . Als alles eens uitkwam! . . .

Na een poosje ging Jo maar naar bed. Moe lag gelukkig rustig en sliep. Toen hij zich uitgekled had, stapte hij maar zó in bed.

Bidden deed hij vanavond niet.

Dat kòn hij niet.

Dat dúrfde hij niet!

HOOFDSTUK XII.

Witoortje!

De andere morgen was Moe gelukkig heel wat beter. Maar Jo kon toch nog niet naar school gaan. Hij moest thuisblijven en allerlei karweitjes doen voor Moe, die haar gemak nog wat houden moest. De buurvrouw kwam ook wel af en toe eens kijken en helpen, maar zònder Jo kon Moe het niet stellen. Kris had de boodschap meegenomen naar den meester, waarom Jo niet op school kon komen.

Zo gingen dus Kris en Wim samen.

Jo voelde zich heel wat verlicht, Hè, alles was nu weer anders. Gisteravond had hij zich zo bang gemaakt, nu ja, alles was ook zo náár toen: hij alleen in de kamer, waar het zo stil was; Moeder ziek en hij in angst, dat ze wel erger kon worden; die vervelende bemoeial van 'n Wim met zijn verhaal over Witoortje . . .

Nù was alles weer voorbij. Moe was wat opgeknapt; de zon scheen zo vrolijk; Wim had nergens meer over gepraat; hij had zeker Witoortje helemaal vergeten! 't Was toch eigenlijk kinderachtig van hem, dáár nu zo over in te zitten. 't Was toch ten slotte zijn *eigen* konijn, dat hij verkocht had! En Wim *had* immers zijn stuiter terug en Henk Voortman ook! Nu, waarover zat hij dan eigenlijk nog te piekeren!

Allo, hij ging flink Moeder helpen en dan fijn zitten

lezen in zijn geleend boek. Nu was alles over, hoor. Helemaal.

„Kom je es kijken, Kris en Wim?” riep Dolf Veltman.

Hij had Kris en Wim staan opwachten. Hij woonde dicht bij het dorp en liep meestal met de twee jongens mee naar school.

„Wat heb je?” riep Kris.

„Nou, kom maar eens mee! Dan mag je mijn konijn zien!”

„Heb je dan een konijn?” vroeg Wim.

„Ja zeker, vader heeft het gisteren gekocht voor veertig centen van Brandsen! Ga je mee? 't Zit in een mooi hokje in onze schuur. 't Is zo'n mooi beestje!” vertelde Dolf Veltman opgewonden. Hij was wàt trots op zijn konijn; zolang had hij verlangd er een te hebben, en nu, gisteren, was het gelukt. Vader had er een voor hem gekocht.

„Hé,” dacht Wim plotseling, „voor veertig centen.” Dat had Piet van Delden gisteren óók gezegd. O, ja, dat was waar ook: en Jo had beloofd naar Brandsen te gaan kijken of het Witoortje was. En nu had hij er vanmorgen helemaal niet meer aan gedacht. Hij zou het Jo toch nog eens herinneren vanavond.

Daar stonden Kris en Wim en Dolf al voor het schuurtje.

„Kom maar mee,” zei Dolf.

Hij ging vooraan. Kris en Wim volgden. Het was niet licht in het schuurtje. Je moest er wel een beetje bekend zijn, anders liep je overal tegen aan. Dáár achterin, aan de muur, hing het hokje.

„Zie je 't?” vroeg Dolf trots.

„'t Is hier zo donker,” zei Kris. „Haal 'm d'r es

uit. Dan kunnen we hem beter zien. Hij zal toch niet weglopen!"

„Dat mag ik best," zei Dolf. „Ik durf het wel, hoor. Kom jij maar eens hier," praatte hij, en maakte het deurtje los. „O, daar heb ik je al; nou stil maar hoor, je hoeft me niet te krabbelen; hier bij je lange oren pak ik je. Ha, ik heb 'm, jongens!" en hij sleurde het diertje uit de nauwe opening te voorschijn.

Daar hing het konijn aan zijn lange oren.

„Hè", dacht Wim, „zou dat . . ."

Op 'n holletje liep Dolf naar buiten, en zette zijn beestje op het bleekje, maar hij bleef het stevig bij de oren vasthouden, want hij wou het voor geen geld laten ontsnappen!

De drie jongens knielden om het konijn heen. „Mooi hé?" prees Dolf.

„Zeg . . . Kris!" riep Wim opeens. „Zeg, dat is . . . Witoortje!"

„Watte?" vroeg Dolf verbaasd, hij begreep niets van wat Wim zei.

„Zie je wel, Kris?" ging Wim driftig voort. „Zie je wel? Ja hoor; 't is 'm . . ."

„Wat dan toch?" riep Dolf verbaasd.

„Ja! Ja!" riep Kris. „'t Is hem, hoor! 't Is Witoortje!" En in hun verbazing dachten ze er niet eens aan, om Dolf antwoord te geven.

„Laat eens los!" riep Kris tegen Dolf. „Laat zijn oren eens los! Je zult het zien!" en hij begon in zijn haast om zekerheid te krijgen, Dolfs handen van 't konijn af te duwen.

„Jò, láát je 't?" dreigde Dolf, die van 't hele geval niets begreep. „Mot ie weglopen? Laat je 't?" schreeuwde hij nog eens, nu echt boos, omdat Kris niet ophield.

„Laat 'm dan eens even, éven maar los!" smeekte

Wim. Dan zul je 't zelf zien. 't Is òns Witoortje! Heus. Laat 'm dan nou even los. Dan zal je 't zien. Zijn rechteroor is spierwit en 't andere grijs en da's lam. Kijk dan zelf maar, 't is heus van òns!"

Dolf wist uit dit verhaal niet wijs te worden. Maar één ding wist hij héél goed: dit konijn was van hèm en niet van Wim en Kris.

Wat 'n valse jongens, die wouen zeker zijn konijn afnemen. Maar dat zou niet gaan!

„Dat lieg je!" riep hij boos. „'t Is van mijn, en m'n vader heeft het zelf gekocht van Brandsen voor veertig centen"

„Ja maar," verklaarde Kris, „òns konijn is wegge-
lopen, en zeker heeft Brandsen het gepakt. Kijk maar naar zijn oren. Je zult zien, dat het echt wáár is! Toe, kijk dan maar eens!"

Dolf bedacht zich een ogenblik.

„Nou" zei hij, „ik wil wel eens kijken, maar 't is tóch van mijn hoor!"

Hij liet voorzichtig het konijn even los en

„Zie je 't nou! schreeuwde Wim. „'t Is Witoortje!"

„Ja, 't is *Witoortje!*" herhaalde Kris.

In zijn blijdschap over het weergevonden beestje, had Wim bei zijn armen om het konijn geslagen.

Dat was Dolf te machtig.

„Nee, nee," riep hij, „je krijgt hem niet, hoor! Hij is van mijn! Mijn vader heeft 'm zelf gekocht van Brandsen, voor veertig centen"

„Jò, dat weet ik immers al lang," schreeuwde Kris er tegen in. „Dat zèg ik toch niet. Maar 't is tóch ons Witoortje!"

Wim had, bij Dolfs dreigende houding, het konijn losgelaten, dat dadelijk door zijn nieuwen eigenaar werd gegrepen en in het hok teruggebracht. Dáár leek

het hem in alle geval toch veiliger dan in het gezelschap van die twee, die maar telkens beweerden, dat het het hunne was.

Druk het geval besprekend, begaven ze zich nu gedrieën naar de school.

„Dát zeg ik tegen Jo,” zei Wim vurig. „En dan zal hij wel naar de politie gaan. Want 't is van hèm!”

„Van mijn! Hoor je!” bitste Dolf, boos om die herhaalde bewering. „De politie heeft er niets mee te maken.”

„Nou, maar ik zèg het,” hield Wim vol. Het leek hem zo ongerijmd toe, dat hún konijn zich nu in Dolfs hokje bevond, dat mócht toch niet.

„Je mág het zeggen, hoor, maar hij krijgt het tòch niet!” hield Dolf staande.

„Denk je, dat Brandsen het soms gestolen heeft?”

„Nee, jò,” verklaarde Kris, die een beetje kalmer van aard was dan zijn klein opstuiwend broertje, „maar Witoortje is van ons weggelopen, en nou heeft mischien Brandsen het gevonden.”

„Dat kan wel,” gaf Dolf toe, „maar 't is nou toch van mijn!”

Dát was niet uit zijn hoofd te praten.

Daar kwam Kees van Dam aangewandeld: een sigaret in de mond. Hij voegde zich bij het druk redenerend drietal.

„Wat is er?” vroeg hij.

Kris keek hem aan en zei: „Dat gaat je niks aan.” Hij had een hekel aan Kees, waar had die vent zich mee te bemoeien!

Maar Dolf was mededeelzamer.

„Ze zeggen, dat *mijn* konijn van hen is,” legde hij uit.

„Da's wáár ook!” riep Wim met vuur. „'t Is ook van ons. Echt, denk je, dat ik Witoortje niet ken?”

„Witoortje?“ vroeg Kees van Dam. Ha! dat was het konijn, dat Jo van Vliet verkocht had, stikumpjes verkocht had, om centen te krijgen, centen voor hem! Wat zou er met dat beestje aan de hand zijn?

„Witoortje, ja,“ zei Kris boos, omdat Kees van Dam er zich toch mee bemoeien wou. „Da's ons konijn; 't is van ons weggelopen.“

„Zo, is het van jullie weggelopen?“ vroeg Kees, met een tergend lachje. „Is dat weggelopen?“

„Denk je, dat het niet waar is?“ stoof Kris op. „'t Is weggelopen, hoor, wat ik je zeg. En je hebt er immers niks mee te maken!“

„O!“ zei Kees met een lange uithaal. „Is 't wegge-
lopen? Dan moet je het terug gaan halen, jò!“

„Nee, hij krijgt het niet,“ schreeuwde Dolf er weer tussen. „Mijn vader heeft 't zelf gekocht van Brandsen, voor veertig centen . . .“

„Jò, weet je wat je doen moet,“ zei Kees heel kalm, „dan moet je naar Brandsen gaan en dan moet je 't zeggen, dat het van jullie is, dan krijg je 't misschien nog terug!“ En hij lachte vals. O, als ze dat eens deden. Dan zou hij dien Jo van Vliet eens lekker in angst jagen. Wat kon hem die knul schelen! *Hij* had zijn centen te pakken. En hij had wel beloofd, er niets van te zullen vertellen, maar daarover bekommerde hij zich niet. Hij had er eenmaal plezier in iemand te kwellen. En . . . *hij* kon er immers geen kwaad mee!

Kris keek Kees wantrouwend aan. Waar kwam die vertrouwelijkheid ineens vandaan?

Maar Wim ging dadelijk op Kees' raad in.

„Ja, dat doe ik. Uit school ga ik dadelijk naar Brandsen. Dan krijg ik 't vast wel terug.“

„Kun je begrijpen!“ voer Dolf uit. „Nee hoor. 't is

van mijn. En je krijgt het vast niet. Brandsen heeft het toch verkocht. En mijn vader”

„Dat weten we nou al lang!” viel Kris hem in de rede. „Hou daar nou maar over op!”

„En ik zeg, dat je 't niet krijgt!” besloot Dolf, en hij liep op 'n draf weg. Zulk gezelschap kon hij missen! Kees van Dam bleef bij Kris en Wim.

„Dat moet je doen, hoor,” raadde hij nog eens. „'t Is toch van jullie.”

„Ga je mee, Wim?” vroeg Kris. Hij was niets op het bijzijn van Kees gesteld.

Maar Kees van Dam liet zich niet zo makkelijk uit het veld slaan.

„En als Brandsen het niet terug wil geven, dan zeg je 't tegen de politie, jò. Dan is hij een dief!” grinnikte hij.

Kris wenkte Wim niet te antwoorden. Wim begreep dat niet. Dien Kees van Dam vond *hij* een goeien jongen. 't Was toch waar, wat hij zei?

Dan *was* Brandsen toch een dief!

„Kijk,” zei Kees opeens, „daar *héb* je Brandsen!”

„Waar?” vroeg Wim gretig.

„Daar, kijk, op zijn kar. Hij komt hierheen!”

De jongens keken. Ja, 't was Brandsen.

Een ogenblikje scheen Wim in beraad te staan.

Toen, ineens, holde hij weg, Brandsen tegemoet.

Kris begreep, wat Wim van plan was, en holde hem gauw achterna. Die domme jongen, wie weet, wat hij wel zeggen zou.

Maar Wim was al bij Brandsens kar aangekomen, eer Kris hem had ingehaald.

Brandsen zat met een knorrig gezicht voor op zijn kar. Af en toe kreeg zijn oud, mager paardje een striem met de zweep.

Hij rookte uit een kort stompje pijp.

Daar sprong opeens een kleine jongen op zij van de kar. „Witoortje is van ons weggelopen,” schreeuwde die kleine jongen. Brandsen luisterde niet eens. Hij was niet gewoon zich aan jongensgeschreeuw veel te storen. Als ze wat lastig werden, sloeg hij maar eens met zijn zweep. Daarvoor hadden ze wel respect. Maar Wim liet zich zo niet afschepen.

„Witoortje is van ons weggelopen,” riep hij nog eens. „Ons konijn. En jij hebt het gepakt. En jij hebt het verkocht aan Dolf Veltman. Maar we moeten het terug hebben, hoor!”

Brandsen begreep er niets van. Wat kletste die jongen toch! Een konijn? Had *hij* dat gepakt? En verkocht? Ja, hij had aan Veltman een konijn verkocht, gisteren. Dat was zo. Dat was het konijn, dat hij van dien jongen gekocht had. Nu herinnerde hij 't zich. Maar . . . wat moest die schreeuwer daar naast de kar nu van hem hebben? Hij kon toch zijn konijnen verkopen, als hij wou!

Wim herhaalde nog eens, boos omdat Brandsen geen antwoord gaf: „Jij hebt ons konijn gepakt. Je moet het terug geven, hoor!”

Brandsen trok de leidsels wat aan en zei hard: „Ho!”
Het stramme paardje stond ogenblikkelijk stil.

Brandsen nam het stompje pijp uit de mond, keek Wim heel boos aan en zei toen:

„Wil jij je grote mond wel eens dicht houden, lelijke schreeuwer! Wat durf jij me daar te zeggen?”

En Wim, die zich niet weerhouden liet door Kris' waarschuwingen, overtuigd, dat Brandsen het konijn moèst gepakt hebben, riep onverschrokken terug:

„Ja, jij hebt het gepakt. En 't is van ons; je moet het teruggeven, hoor!”

Kees van Dam was er ook bij gekomen.

Hij stond hardop te grinniken. Wat was die Wim boos! En wat maakte die Bransen zich nijdig!

Nog een paar jongens, mannen en vrouwen stonden nu om de kar heen.

't Maakte Brandsen hoe langer hoe nijdiger.

Zijn hand klemde de zweep wat vaster.

Zijn ogen begonnen boosaardig te fonkelen.

„Wat wou jij vertellen, kwajongen,” barstte hij woedend los, „wou jij me voor een *dief* uitmaken! Ik . . .”

Maar Wim, die begon te begrijpen, dat hij vast het konijn *niet* terugkreeg, viel hem al in de rede:

„Ja, als je 't niet teruggeeft, dan ben je een dief. Een lelijke dief, hoor!”

Nu was Brandsens geduld helemaal ten einde.

Hij sprong van de kar af en sloeg met zijn zweep naar Wim.

„Hier, ik zal jou raken, gemene rakker! Een fatsoenlijk mens voor dief uit te maken. Hier!”

Maar Wim en Kris hadden zich snel uit de voeten gemaakt. En Brandsen, die zijn kar niet in de steek wou laten, stond nog wat te schelden en te razen.

„Dief! Dief!” schreeuwde Wim nog, hoe hard Kris hem ook aan de arm rukte, om toch te zwijgen.

Kees van Dam lachte luidkeels. Ha! Dat ging fijn!

„Man, maak je niet zo boos!” zei een der omstanders tegen Brandsen. „Zulke jongens weten niet wat ze zeggen.”

„Nou, dat wil ik dan wel eens zien!” briepte Brandsen. „Ik zal me daar voor dief uit laten maken. Nou nog mooier. Dat laat ik er niet bij zitten. Van wie is dat jong?”

„Da's een jongen van de weduwe Van Vliet,” zei er een.

„k Zal er vanavond eens aanrijden!” verklaarde Brandsen. „Een fatsoenlijk mens zo te schandaliseren!”

Hij bromde nog wat na, sprong toen weer op zijn kar. 't Magere paardje kreeg een harde klap met het achtereind van de zweep, een snauw: „Vort!” en weg reed de boze Brandsen.

Hijgend van 't harde lopen, kwamen Wim en Kris bij school.

„Hij zàl het toch teruggeven!” barstte Wim los.

„Hou je toch stil!” waarschuwde Kris. „Een ànder kan het toch óók wel opgepakt hebben en aan Brandsen verkocht hebben!”

Wim zweeg een ogenblikje. *Daaraan* had hij nog helemaal niet gedacht. Ja dat kòn ook

„En nou heb jij Brandsen voor dief uitgescholden!” ging Kris voort. „Nou als-ie je ziet, zul je d'r van lusten!”

Wim werd bang. Zóver had hij niet nagedacht. Maar 't volgende ogenblik zei hij: „'t Is *tòch* van ons. 't Is *tòch* het onze. En hij heeft het verkocht. Dan moet hij het terug geven!”

„Zorg maar, dat hij je niet te pakken krijgt!” raadde Kris bezorgd.

Daar klonk de schoolbel.

't Was tijd.

En nog vervuld van wat pas voorgevallen was, stapte Wim de school binnen.

HOOFDSTUK XIII.

Toch uitgekomen!

Jo was die dag thuis gebleven. Hij had allerlei werkjes voor Moe gedaan, want Moe moest nog wat rust houden. Ze was na de middag uit bed gekomen; ze voelde zich heel wat beter. Jo verveelde zich wel een beetje. Kwamen de jongens nu maar gauw thuis, dan kon hij nog wat spelen. Moe had zijn hulp niet zo dringend meer nodig; gelukkig was die zware hoofdpijn verdwenen en weggebleven.

Hij liep nu zo wat heen en weer, van het huis op de stoep, van de stoep in het schuurtje. Toen hij in de nabijheid van het lege konijnenhokje kwam, herinnerde hij zich plotseling, dat hij Wim had beloofd, naar Brandsen te gaan. Maar misschien dacht Wim er niet eens meer aan; en, als hij er over begon, dan zou hij hem wel wat wijs maken. Want die nare geschiedenis had hem nu al lang genoeg geduurd; hij wou er nu niet meer over denken.

Uit het schuurtje kwam hij weer terug in de kamer bij Moe. Hoe blij was hij, toen hij zag, dat ze alweer bezig was met huishoudelijk werk; een grote mand met kousen, die ze stoppen moest, stond voor haar. Zusje was naar buurvrouw gegaan; die speelde daar graag, buurvrouw had ook zo'n kleintje en die twee konden het samen goed vinden.

„Kan ik nog wat helpen, Moe?“ vroeg hij.

„Nee, Jo, je hebt voor vandaag al genoeg voor me gewerkt, hoor! Ik heb een heele steun aan jou gehad. Ga maar wat spelen. 'k Ben nou weer beter.”

„Hè, Moe, mag ik boven eens snuffelen in de boekenkist?” vroeg Jo.

„J... ja,” stemde Moe wat aarzelend toe. „Maar haal me asjeblief heel de boel niet ondersteboven, hoor!”

„Nee, Moe.”

Hij vloog de trap al op naar de zolder. Daar stond een oude groen geschilderde kist met boeken. Jo's vader was een echte boekenliefhebber geweest en na zijn dood stond de kist, waarin de meeste boeken werden bewaard, op de zolder. Vrouw Van Vliet had geen tijd om veel te lezen en zo bleven de boeken onaangeroerd. Maar Jo had ze een poos geleden opnieuw ontdekt en er wat in gegraaid. *Nu* leek het hem een schone gelegenheid, om eens heerlijk te snuffelen. Hij *hield* veel van lezen; wie weet, welke mooie verhalen hij nu zou opdiepen. Hij zette zich op de knieën bij de open kist, die hij uit een donkere hoek had weggesleept in het licht van het dakvenster.

Ha, daar vond hij iets moois. 't Was een al oud boekje: De Marskramer, heette het. Maar toen hij het ingezien had, vergat hij al spoedig alles om zich heen en, op de kist gezeten, het boekje op de knieën, en de handen voor de oren, verdiepte hij zich in het spannende verhaal.

Hij hoorde niet, dat een kar het erf opreed. Dat een harde, norse stem: „Ho!” riep, dat iemand van de kar afsprong, op de deur toetrad en aan de klink rammelde.

„Volk!”

Jo hoorde niets van dit alles, zó boeide hem zijn boek. Maar vrouw Van Vliet hoorde het wel.

Ze stond op en deed de deur open.
„Wel, Brandsen?” vroeg ze. Ze kende hem wel;
iedereen kende hem. Hij kwam wel vaker om te horen, of
er niets te verhandelen was, ofschoon zijn bezoeken, sinds
haar man gestorven was, zeer zeldzaam waren geworden.
Brandsen keek heel boos. Vrouw van Vliet lette

Verdiepte hij zich in een spannend verhaal.

daar weinig op, Brandsen keek haast *altijd* boos.
Maar hoe schrok ze

„'k Kwam eens horen, wat dat voor manieren zijn
van dien jongen van je, om een fatsoenlijk mens voor
dief uit te maken!” begon hij op zijn harde toon.

Vrouw Van Vliet begreep er minder van dan niets.
Ze keek Brandsen aan; wat had die man toch; zeker
had hij een verkeerde voor.

„Mijn jongen?” vroeg ze. „Wie? En heeft die je
voor dief uitgemaakt?”

„Ja zeker, jouw jongen,” zei Brandsen ruw. „Zo'n hummel nog wel liefst van 'n jaar of zes, zeven. Wat zijn dat voor streken!”

„Maar ik begrijp er niets van. Wat is er dan gebeurd, en wanneer?”

„Vanmorgen. Ik kom daar met mijn kar aan; springt me die rakker als een dolle op zij en begint te schreeuwen: Jij hebt Witoortje gepakt. Jij hebt ons konijn gepakt. En we moeten het terug hebben. En anders ben je een dief Zo'n kwajongen Moet dat soms zo? Moet zo'n (Brandsen zei een heel lelijk woord) een fatsoenlijk mens voor dief uitmaken? Goed, dat ie benen maakte, anders had ik hem een pakje met de zweep gegeven!”

Vrouw Van Vliet stond onthutst. Wat betekende dit toch?

„Wim —” zei ze.

„Ja, juist, Wim, zo noemden ze'm. Een rakker is 't. Een fatsoenlijk mens voor dief uit te maken. En wat zeg jij daar nou van?”

Brandsen maakte zich heel boos. Zijn stem werd hoe langer hoe harder en bozer. Een paar burens kwamen nieuwsgierig kijken, wat er toch aan de hand was.

Vrouw van Vliet wist niet wat te antwoorden, zó was ze in de war.

Maar Brandsen lei dit heel anders uit. Zo, dus die vrouw vond dit nog niet eens zo erg. Die zei daar niets van. Die liet dat maar toe. Schandelijk!

„Je moest je schamen,” zei hij, met 'n vloek. „Ik dacht, dat jullie nog al zo fijn waren; 't staat je netjes een eerlijk mens door je kinderen voor dief te laten uitschelden. Maar ik zal hem wel vinden, reken daarop!”

En al scheldend liep hij naar zijn kar, zijn vuist opstekend.

Boven op de stille zolder had Jo gelezen, gelezen. O, wat 'n mooi spannend boek had hij daar nu toch gevonden. Bladzij na bladzij verslond hij. Maar . . . wat was dat? . . . Hij schrok er van. Een boze, ruwe, harde stem. Een man. Wat speelde hij op! Wáár was het.

't Leek wel bij hen. Ja, dat wás ook zo. Hoor! Moeders stem klonk er ook tussendoor . . .

Hij gooide zijn boek op de kist. Dáár moest hij bij zijn. Wat wou die kerel van zijn moeder? En moeder was nog wel pas ziek geweest.

O, die lelijke opschepper. Hoor: „Ik zal hem wel vinden hoor, reken dáár op!” . . .

In een paar sprongen was Jo beneden, en stond naast Moeder in de deur. Maar o . . . wat schrok hij! Hij voelde zich bloedrood worden. Dat . . . was . . . Brandsen! . . .

En Brandsen had hem ook herkend. Hij kwam weer terug van zijn kar en met zijn zweep wees hij op Jo.

„Kijk, daar heb je dien jongen: hij heeft me zèlf het konijn verkocht; 'k heb hem er twintig centen voor betaald. En dat scheldt je dan uit voor dief. Nou, jò, zeg dan op!” schreeuwde hij, met elk woord harder en bozer. „Heb jij mijn 't konijn niet voor twintig centen verkocht? Wat?”

Hij stond nu vlak voor Jo en diens Moeder.

Moeder keek Jo aan. Ze begreep er niets van. Wit-oortje was toch weggelopen? En Jo had zelf helpen zoeken . . . Zou Jo . . . dan alles . . . gelogen . . . hebben . . .

„Nou?” zei Brandsen, dreigend. „Spreek op!”

Jo wist geen raad. Daar stond hij nu: ontkennen kon niet baten, daar stond hij nu te schande voor Moeder, voor de hele buurt. Hij had wel heel hard

willen weglopen. Maar dat ging niet. Hij móest bekennen

„Zeg op!” herhaalde Brandsen. „Heb je 't konijn niet aan mijn verkocht, en heb ik je er niet eerlijk twintig centen voor betaald?”

Nog even aarzelde Jo.

Toen zei hij, vuurrood en met gebogen hoofd: „Ja!”

En ineens sprong hij bij Moeder weg de kamer in, waar hij languit op de grond zich neerwierp.

Moeder was doodsbleek geworden. *Nu* begreep ze het. *Nu* ging haar een licht op. O, hoe had Jo haar zó kunnen bedriegen!

„Zie je 't nou?” triomfeerde Brandsen. „En dat maakt dan een fatsoenlijk mens voor dief uit”

De buurvrouwen stonden met open mond toe te kijken en te luisteren.

„Brandsen,” zei vrouw Van Vliet, „ik heb er niets van geweten, vóór je 't me hebt verteld. Ik ben blij, dat ik 't weet, en ik beloof je, dat ik Wim straffen zal. Het spijt me erg, dat het gebeurd is.”

„O, zo,” zei Brandsen, nu wat gekalmeerd. „Zie je, daar was het *mijn* nou maar om te doen. Nee,” voegde hij er bij, nu hij merkte, hoe vrouw Van Vliet het zich aantrok, „daar kon jij natuurlijk niks an doen, maar ik wou toch niet de naam van dief hebben!”

En brommend en grommend trok hij af.

Moe ging gauw naar binnen de buurvrouwen toefden een poosje en bespraken een eindje verder de zaak nog eens in geuren en kleuren.

HOOFDSTUK XIV.

Bij God is vergeving.

Jo lag nog languit op de grond, toen Moe binnenkwam. Hij durfde zijn hoofd niet oplichten; hij kon niet anders dan snikken, hevig snikken. O, nu was het toch alles uitgekomen, ineens en onverwacht. Nu had al zijn liegen en bedriegen niets geholpen! Wat moest die Brandsen wel van hem denken? En de burenen? En Moeder, Moeder, die hem gisteren en vandaag nogal zo had geprezen, omdat hij zo gewillig en behulpzaam was? En . . . , hij durfde er haast niet aan denken . . . wat dacht God, de Heere, wel van hem? . . .

Hij lag daar en snikte. Hij wou zijn hoofd niet oplichten. Hij wou zijn ogen niet open doen. Hij wou ze dichthouden, stijf dicht, om Moeder niet te zien, Moeder, die stellig zo vreselijk bedroefd zou wezen. O, als Moeder nu maar naar hem toe kwam, als ze hem nu maar sloeg, hard sloeg, of trapte, ja, hard trapte, dat had hij verdiend . . . Maar Moeder sloeg hem niet. Moeder kwam niet eens naar hem toe . . . Hij gluurde tussen zijn vingers door . . . daar zat Moeder in een hoek van de kamer. Maar zij zag hem niet. Ze hield haar schort voor de ogen en ze snikte . . . O, hij kon het niet uithouden. Dat deed *hij*, *hij* deed zijn Moeder schreien, slechterd, die hij was. En ze was pas iets beter; en nu deed hij haar *dit* aan O, wat was hij toch een slechte, slechte jongen. Allemaal had hij

106

ze bedrogen; allemaal: zijn kameraad, den Meester, Wim, Kris, Moeder, Brandsen God!

En hij had alles zo slim overlegd. En hij meende, dat nu alles voorbij was. En nu neen, erger kon het niet. Hij duwde zijn hoofd tegen de grond; zó, zó moest hij nu maar liggen, ja altijd maar blijven liggen; hij durfde nu Moeder niet meer in de ogen zien; hij was een gemene, gemene dief en bedrieger.

Zijn lijf schudde van het snikken. O, had hij maar geluisterd naar die stille stem, die telkens weer gezegd had: zeg het maar, zeg het maar! Maar nu was het te laat. O, hij voelde zich zo ongelukkig, zo diep ongelukkig.

Het was stil, heel stil in de kamer. Moeder zat nog op hetzelfde plekje; en hij zag aan de bewegingen van haar lichaam, dat ze schreide. O, die lieve Moeder; hij was de schuld, dat ze nu zo'n verdriet had. Geen verdriet, omdat hij ruw en wild was geweest bij 't spelen, omdat hij zijn kleren had gescheurd of zo; nee, héél ander, veel dieper, veel erger verdriet had ze; ze had verdriet, omdat *hij* zo'n *slechte*, zo'n *gemene* jongen was. O, ze zou nooit meer iets van hem willen weten, nee! En hij zou haar nooit meer durven aankijken, en den meester óók niet, nooit. En allen zouden 't weten, *wie hij was!*

En o nee, nu durfde hij óók niet *te bidden*. Anders wel; als hij bang was; als hij ondeugend was geweest; gisteren nog, toen Moeder ziek was, had hij stillletjes gebeden, of God Moeder beter wou maken! Maar nu, nee, nu durfde hij niet tot God bidden.

God moest wel boos, heel boos en toornig op hem zijn; ja, want, hij voelde het, o, zo diep, hij had eigenlijk het allermeest en het allerswaarst tegen God den Heere gezondigd. Of had hij niet geweten, dat hij

niet mocht stelen? Had Gods Woord hem niet gewaar-
schuwd? Had meester nog niet heel ernstig tegen hem
gezegd: „'t Is beter ten halve gekeerd, dan geheel
gedwaald; Jo, je weet, dat de Heere ons altijd hoort,
dat Hij alles van ons weet. Toe, zeg nu de waarheid.
Liegen is zonde, Jo!” Ja, hij had het wel gehoord;
maar hij had tòch gelogen; o, zo dikwijls al, met opzet,
tegen de waarschuwing van God en zijn geweten
in en hoe zou hij dan nu durven bidden!
En toch o, als God hem niet vergaf Nee, dan
werd het nooit, nooit meer goed, dan had hij geen
rust o, wat was hij toch ongelukkig, wat was hij
toch diep ongelukkig!

De grote hangklok tikte maar gestaag door, niets
hoorde hij dan het eentonig geluid, dat spotte met zijn
snikken, en het was of elke tik hardvochtig zei: dief
— leugenaar — dief —

Hij bleef maar liggen, hij wou niet opstaan, hij wou
niet opkijken; hij moest daar maar blijven; o, als er
maar niemand kwam, niemand

Daar hoorde hij, tussen zijn snikken door, Moeders
stem, zacht en schreiend:

„Jo!”

Maar hij durfde niet opkijken, hij durfde niet; het
was ook zo vreselijk wat hij gedaan had, veel erger
dan Moeder wist, Moe wist nog de helft niet, neen,
hij kòn niet opkijken, hij durfde niet

„Jo!” klonk het voor de tweede maal. En Moe's
stem klonk niet boos, nee, maar, en dat was véél, véél
erger, ze klonk zo bedroefd, o zo bedroefd. Die stem
zei alleen maar *Jo*, maar Jo hoorde er véél, véél meer
in. Hij hoorde, hij voelde er Moe's *verdriet* in, haar
verdriet om *hèm*!

Nee, nu kòn hij niet blijven liggen; daar ontmoette
108

hij Moe's roodgeschreide ogen, en ineens, haast zonder dat hij zelf wist wat hij deed, daar lag hij aan Moe's knieën, met het hoofd in haar schoot . . . en hij snikte, snikte zonder ophouden.

Dat was zijn stille schuldbelijdenis; Moeder wist het wel. Ze liet hem daar stillekens liggen en snikken en wachtte, tot hij wat bedaard was.

En toen werd hij, terwijl Moeders hand op zijn hoofd lag, zachtjes aan stiller.

Het snikken hield op. En Moe greep zijn hoofd en lichtte het omhoog, zodat ze hem in de ogen kon zien; maar hij sloeg ze dadelijk beschaamd neer, toch even vertroost, dat die ogen niet *boos* keken.

„Jo,” zei Moe, zacht, haast fluisterend, „vertel me nu eens alles. Alles hoor, zeg het me nu maar allemaal . . .”

En toen begon Jo zijn lang verhaal. Van 't begin af; van het vinden van de stuiter in het schuurtje, van het verliezen, van het stelen, van Kees van Dams afpersing, van zijn liegen voor den Meester, van zijn verkopen van Witoortje . . . alles, alles, niets verzwegen hij. Hij moest het nu zeggen, hij wou het niet verzwijgen; o, het had hem al zo lang, zo lang benauwd, nu moest Moeder alles, alles weten. Het was geen geregeld, ordelijk verhaal, 't was afgebroken en onderbroken door snikken en tranen; soms durfde hij het haast niet zeggen, maar een woordje van Moeder bracht hem weer verder . . . tot hij alles had verteld.

Moe keek heel bedroefd. Nee, zó erg had ze het zich niet voorgesteld. O, wat was haar Jo ver weggedwaald. Gelukkig, dat het nu uitgekomen was. Nú kon ze met hem spreken, nu kon ze hem wijzen op de weg van berouw en . . . vergeving.

„Heb je me nu alles gezegd, Jo? Is er nu *niets* meer?” vroeg ze.

„Ja Moe, alles,” snikte Jo.

O Jo!” zei Moe.

En in die twee woordjes lag zoveel verdriet, dat het Jo pijn deed.

„Je heb schrikkelijk slecht gedaan, Jo; ja, dat zie je nu zelf wel in. Maar weet je wel, tegen wien je het meeste kwaad deedt?”

Jo antwoordde niet, maar hij drukte zich dichter tegen Moe aan. Ja, hij wist het wel. En het brandde hem nu op zijn geweten. Ja, tegen God, tegen Hèm had hij gezondigd. Hij was net als de verloren zoon; hij moest ook zeggen: Ik heb gezondigd tegen U!

En Moe zei het, zachtjes als aan zijn oor, hoe hij, tegen beter weten in, had gezondigd! Elke keer had zijn geweten hem gewaarschuwd, elke keer had God tot hem gesproken. En hij? Hij had niet willen luisteren. En hij had gedacht, telkens weer, met nieuwe leugens en nieuwe slimmigheidjes zijn kwaad te bedekken. Hij had God den Heere bedroefd. En zag hij nu wel duidelijk, dat hij tegen God had gezondigd? Gods heilig gebod had hij overtreden. Had hij dan den Heere Jezus wel waarlijk lief? Moest God nu niet in toorn hem aanzien? En als hij nu ging bidden, och, waarom deed hij 't dan eigenlijk? Omdat 't nu toch uitgekomen was? Omdat Brandsen het uitgebracht had? Maar als het nu eens niet was uitgekomen? Als zijn listige leugens nu eens niet aan 't licht waren getreden? Zou het dan goed zijn? Zou hij dán gerust kunnen zijn? Moest hij nu alleen maar bidden, omdat hij bang was voor God?

Neen, nu zag hij het: al dat slechte had hij gedaan, omdat hij niet *gebeden* had; omdat zijn hart zo erg boos was, omdat hij naar dat boze hart had geluisterd En als hij niet anders werd, dan zou het telkens weer zo gaan, telkens weer.

„Je *hart* moet anders worden, Jo,” zei Moe. „O, je weet het toch wel, dat de Heere tot ons zegt: Geef Mij uw *hart*! Heb je dàt al gedaan? Heb je dáárom wel eens gebeden, dat de Heere je *hart* vernieuwde? O, Jo, ga toch naar den Heere Jezus. Hij heeft om onze zonden geleden aan het kruis. Om onze schuld te betalen, heeft Hij Zijn bloed gestort. En dàt bloed alleen kan ons reinigen van àlle zonden, jou ook, Jo. Maar dan moet je naar den Heere Jezus heen. Durf je haast niet? Toch mag je gaan. Hij roépt zondaars. Ook jou, Jo! En als je waarlijk berouw hebt over je kwaad, dan wil Hij je wassen van al je zonden. Hij heeft het zelf beloofd. Want, kind, of ik je nu je kwaad al vergeef, wat zou het helpen, als de Heere zelf het niet deed?”

Het was weer helemaal stil in de kamer, Moeders stem zweeg.

Toen zei Jo, o zo zacht:

„Moe, ik heb zo slecht gedaan. En ik wist het wel, dat ik slecht deed. En tòch deed ik het. Zou de Heere nu wel naar me willen horen?”

„Wat denk je, Jo,” vroeg Moeder, „heeft de Heere wel willen luisteren naar David, die zo'n groot kwaad had gedaan? En naar Petrus, die Hem had verloochend? Heeft de Heere Jezus zelf Petrus niet opgezocht en al zijn kwaad vergeven? O, als je maar oprecht *berouw* hebt, als je het maar ècht meent, en je je kwaad belijdt, dàn wil de Heere je zéker vergeven! Hij heeft het zelf gezegd: die zijn zonden *belijdt, en laat*, dien zal barmhartigheid geschieden!”

Daar klonken buiten voetstappen en vrolijke stemmen: Wim en Kris kwamen uit school.

Ineens liet Jo Moe los en stormde naar boven.

Moe begreep hem. Ze liet hem gaan.

Daar stapte Wim binnen met Kris. Luidruchtig groetten ze Moe, en Wim begon meteen maar aan zijn verhaal:

„Moe, Brandsen heb ons konijn gestolen, en nou moet”

„Wees eens gauw stil, kleine schreeuwer!” zei Moe. „Dat mag jij niet zeggen”

Maar Wim viel haar in de rede: „Ja moe, 't is echt waar, en Dolf Veltman heb het en zijn vader heb het zelf gekocht van Br”

„Zwijg nou eens,” gebood Moe.

Wim keek verbaasd op. Waarom mocht hij dit niet zeggen, het was toch waar? Maar meteen bemerkten hij en Kris Moe's rode ogen. Wat was er gebeurd? Waarom keek Moe zo bedroefd?

„Hoor es,” vertelde Moe, „Brandsen heeft het konijntje *niet* gestolen. Jo heeft het stilletjes aan hem verkocht; vanmiddag is Brandsen hier geweest en hij heeft het me gezegd.”

„Heeft Jo Witoortje verkocht?” vroegen Wim en Kris uiterst verbaasd.

„Ja,” zei Moe „dat is nu uitgekomen. 't Was heel slecht van Jo, maar hij heeft het eerlijk bekend en vergeving gevraagd. En nu mogen jullie er niet over praten met de andere jongens, hoor! En ook mag je er Jo niet om uitschelden. Zul je niet?”

Verslagen hadden de broertjes toegeluisterd. Dàt hadden ze van Jo niet gedacht. Ze hoorden Moe's laatste vraag haast niet. Tot Moe nog eens vroeg: „Zul je dat niet doen?”

„Nee Moe,” beloofden ze. En toen werden ze heel stil. Ze moesten blijkbaar nog eens over 't gebeurde nadenken.

„Waar is Jo?” vroeg Kris een poosje daarna, terwijl hij en zijn broertje hun middagprakje aten.

„Jo is boven,” zei Moe. „Hij zal straks wel komen.”
„Zeker voor straf,” dacht Wim. Het gebeurde wel eens meer, als ze slecht opgepast hadden, dat ze voor straf naar de zolder werden gestuurd. En . . . nou, maar die Jo, die had nou vast wel straf verdiend ook . . .

Na het eten gingen Kris en Wim zus roepen en samen speelden ze buiten.

En Jo?

Jo was boven. Maar hij zocht zijn mooie boek niet op. Het lag daar op de kist. Hij keek er niet eens naar. Hij liet het luik vallen; alléén moest hij zijn, helemaal alleen. En toen . . . toen ging Jo naar het uiterste hoekje, zo ver hij kon weg uit het licht, dat door het zoldervenster binnen viel, en daar op dat donkere plekje, daar knielde Jo neer. En daar heeft God zijn gebed gehoord; zijn schuldbelijdenis.

O, het was zo moeilijk, en hij durfde haast niet; maar toch was het heerlijk, àlles, alles te mogen zeggen en te vragen om vergeving. Hij wist niet zoveel woorden te vinden; maar was het wel nodig veel woorden te spreken? Wist God, de Heere, niet alles van hem? Hij kon alleen maar zijn tranen van berouw voor den Heere uitschreien; hij kon alleen maar bidden, net als de tollenaar, om *genade*. En onder dat bidden werd het stil en rustig in zijn hart. Want God zag zijn oprecht berouw en het was, of Jo een stem in zijn oor hoorde fluisteren: uw zonden zijn u *vergeven* . . .

Nog lang bleef Jo op de zolder. Het begon al wat schemerig te worden. Maar hij voelde zich niet bang; hier had God tot hem gesproken . . .

Daar hoorde hij Moeders stem, beneden aan de trap.

„Jo!”

Het was, of hij daar op had gewacht. Uit zich zelf had hij niet durven komen. *Nu* ging hij. En toen hij

beneden was, kwam Moe naar hem toe, ze keek hem in de ogen en ze zei alleen maar: „Is het nu goed, Jo? Helemaal goed?”

Jo verborg zijn hoofd tegen Moe's schouder en zei: „Ja Moe!”

In Moe's ogen glinsterde een traan. Maar het was geen traan van verdriet. Het was een traan van blijdschap en dankbaarheid. Vreselijk vond ze, wat Jo had beleden, van al dat kwaad, dat liegen en stelen en bedriegen, maar heerlijk vond ze het ook, dat hij zo'n oprecht berouw had getoond en zijn schuld voor háár en voor God had beleden. En mocht die traan van blijdschap dan niet parelen in haar oog?

Heeft de Heere Jezus Zelf niet gezegd: er is blijdschap in de hemel over een zondaar, die zich bekeert? En als dan de engelen in de hemel zich verblijden, mocht Moe dan niet verblijd zijn? —

HOOFDSTUK XV.

Onder vier ogen.

De andere morgen om acht uur stond Jo al op de stoep van meesters huis. Hij zag er wat bleek en betrokken uit. Hij had aangebeld en wachtte nu tot er opengedaan zou worden.

De meid kwam voor. Of Jo den meester even spreken mocht? Ja, dan moest hij maar even binnen komen. Ze zou meester roepen.

Even later kwam meester. Jo, de pet in de hand, groette.

„Dag Jo,“ zei meester verwonderd. „Wat kwam je doen?“

Ja, nu kwam het moeilijke. Hoe moest hij het nu aanleggen? Hij kon toch hier, op de mat, niet zeggen, wat hem op het hart lag

„Mag ik u even alleen spreken?“ stamelde hij.

Meester keek hem onderzoekend aan. Hij begreep, dat er iets bijzonders moest zijn, en ineens flitste hem een gedachte door het hoofd.

„Kom maar mee,“ zei hij. Jo volgde meester in een klein kamertje, waarvan meester de deur achter zich sloot.

„Ga maar zitten!“

Jo zat, de pet nog steeds in de hand.

„Wel Jo?“ moedigde Meester aan.

Jo werd bloedrood. Hij stotterde en praatte wat

door elkaar; maar eindelijk gelukte het hem toch te zeggen waarom hij gekomen was. En toen hij eenmaal was begonnen, ging het al makkelijker en beleed hij, dat hij Meester had belogen; dat hij wèl gezien had, dat Kees van Dam rookte; maar waarom hij onwaarheid had gesproken.

Alles, alles, kwam meester te weten Met gebogen hoofd beleed hij zijn schuld. Moe had hem gezegd, dat hij naar meester moest gaan en hem alles vertellen en vergeving vragen.

Toen hij uitgesproken was, bleef het een poosje stil. Meester merkte, dat Jo niet alleen gekomen was, omdat hij *moest*. Hij proefde in Jo's woorden Jo's berouw. En toen zei hij: „Heb je voor God je schuld beleden, Jo? En Hèm vergeving gevraagd?”

Jo werd nog roder, en terwijl hij zijn pet helemaal in elkaar frommelde zei hij, stilletjes: „Ja meester!”

„Dan is het goed!” zei meester. „Ga dan nu maar heen. Op school praten we er niet meer over. Dag Jo!” En hij gaf hem een stevige hand.

„Meester?” vroeg Jo.

„Wel?”

„Zal u er niets tegen Kees van Dam van zeggen want ik heb het niet verteld om hem te verraden”

„Nee Jo, dat zal ik niet doen. Wees daar maar gerust op. Met Kees van Dam praat ik nog wel eens, maar *jouw* naam zal ik niet noemen. Dàg!”

Jo vertrok.

HOOFDSTUK XVI.

Besluit.

Zestig . . . twee-en-zestig . . . vijf-en-zeventig . . . een-en-tachtig . . . telden Wim en Kris. Hun spaarpot stond naast hen op tafel en kleine zus graaide telkens naar de centen en dubbeltjes, die uit de spaarpot gepeuterd waren.

„Haast een gulden moe!” juichte Wim. „Kan het nou?”

„Nou, dat zou ik wel denken,” lachte Moe. „Best hoor! En wanneer mag je er om komen?”

„Vanavond, moe! En dan zetten we het in 't hokje, en als Jo dan morgen in het schuurtje komt, dan ziet hij het!”

En Wim lachte van plezier bij het denken er aan.

„Goed,” zei Moeder. „Dan stuur ik Jo om een boodschap naar het dorp; en onderhand halen jullie het konijn!”

„Fijn!” juichte Kris.

„Fijn, fijn, konijn!” juichte zus na.

„St. . . .” waarschuwde Wim. „Zus, niets verklappen hoor!”

„Welnee,” zei zus, „zus zegt niks!”

En zo gebeurde. Jo zou de andere dag jarig zijn. En *dit* was het cadeau, dat Kris en Wim hadden bedacht: uit hun spaarpot zouden ze samen een konijn kopen. Daar zou Jo blij mee zijn!

Toen Jo de andere morgen beneden kwam en Moe en Kris en Wim en zus hem hadden gefeliciteerd, toen hij van moe en zus een mooi boek had gekregen, was hij wel een beetje verwonderd, dat hij niets kreeg van

Wim en Kris. Dat was hij niet gewoon. Ze gaven altijd elkaar wat. Maar natuurlijk, hij durfde toch niets vragen.

„En ga *nou* eens met ons mee!” zei Wim. Hij *kón* haast niet meer zwijgen.

„Waarheen?” vroeg Jo.

„Dat zul je wel zien!”

Ze gingen. De stoep over. Het schuurtje binnen. En toen, terwijl Wim Jo aan de hand voorttrok naar het hokje achter in, bij de muur

„O!”

Jo schrok er haast van.

Maar Wim danste uitgelaten heen en weer.

„En vin-je het niet mooi?” zei Kris.

„Prachtig!” zei Jo en hij aaide het konijn over het blinkend vel. „Prachtig!”

„Net Witoortje, hé?” flapte Wim er uit.

Even betrok Jo's gezicht. Dit herinnerde hem aan die donkere, donkere dagen van een poos terug. Maar gelukkig, *die* waren voorbij!

Daar kwam zus aanlopen!

„Mooi, hè Jo!” riep ze. „Dat hebben Wim en Kris gekocht uit 'r spaarpot en het kost”

Maar Wim lei zijn hand op haar mondje! Dat kleine ding zou *alles* vertellen!

En hard schreeuwde hij: „Duizend gulden! Duizend gulden kost het!”

„Ja, duizend gulden,” galmde zus na.

En Jo pakte haar op en droeg haar, terwijl ze schaterlachte, op zijn schouders naar buiten.

Moe zag het vrolijk troepje naderen. Er lag een gelukkige trek op haar gezicht.

„Hoe vin-je het, Jo?” lachte ze.

Toen boog Jo zich dicht aan haar oor en zei, heel, heel zacht: „*Dit* zal ik nooit verkopen, moe!”

INHOUD.

I.	In 't schuurtje	7
II.	Voor schooltijd	20
III.	Was het in orde?	24
IV.	Niet knikkeren!	30
V.	Ontdekt!	34
VI.	Het boze plan uitgevoerd	43
VII.	Al verder op 't verkeerde pad	49
VIII.	Geen rust	52
IX.	Al maar verder!	59
X.	Een beste jongen?	78
XI.	Kon hij nog terug?	88
XII.	Witoortje!	90
XIII.	Toch uitgekomen	100
XIV.	Bij God is vergeving	106
XV.	Onder vier ogen	115
XVI.	Besluit	117

